

Periratok

Vajdaság Autonóm Tartomány
Ügyészsége
Novi Sad
749/46
18.X.1946. év

Vajdaság Legfelsőbb Bíróságának
Novi Sad

A nép- és államellenes bűntettekről szóló 2 sz. törvény
13. paragrafusa 1. cikkelye alapján
Vádiratot

terjesztek be az alábbiak ellen:

1. Szombathelyi (Knausz) Ferenc, született Győrben (Magyarország) 1887. május 17-én, atyja Knausz Ferenc, anyja leánykori neve Szombathelyi Anna. Magyar nemzetiségű, a Magyar Köztársaság állampolgára, tábormok, a volt magyar katonaság vezérkari főnöke, nős, utolsó tartózkodási helye Budapest, vagyontalan, a magyar népbíróság Budapesten mint háborús bűnöst jogerősen életfogytiglani börtönre ítélte.

2. Feketehalmy-Czeydner Ferenc, született 1897. november 22-én Piskiben (Románia), apja Gusztáv, anyja Valinger Vilhelmina, magyar (német származású), a Magyar Köztársaság állampolgára, tábormok a volt hon-

védhadseregben, nős, egy gyermek apja, a magyar népbíróság mint háborús bűnöst kötél általi halálra ítélte, jelenleg börtönben van.

3. Grassy József, 1894. december 31-én született Szöllőson (Csehszlovákia), apja József, anyja leánykori neve Lehman Mária, tábornok a volt magyar honvédség táborno-ka, nős, egy gyermek apja, a Magyar Köztársaság állampolgára, vagyontalan, utolsó tartózkodási helye Budapest, a magyar népbíróság Budapesten mint háborús bűnöst jogerősen kötél általi halálra ítélte, jelenleg börtönben van.

4. Gaál Lajos, Kőröstárkányon (Magyarország) született 1895. április 13-án, atyja Dénes, anyja leánykori neve Falbek Lujza, magyar, volt csendőr főtiszt, a Magyar Köztársaság állampolgára, nős, két gyermek apja, utolsó tartózkodási helye Budapest, a magyar népbíróság a magyar vezérkar főnöke (különbírósa) [sic!] 15 év börtönbüntetésre ítélte, jelenleg börtönben van.

5. Dr. Zöldy Márton, 1912. augusztus 14-én született Aradon (Románia), atyja Márton, anyja leánykori neve Magyar Valéria, a Magyar Köztársaság állampolgára, nős, egy gyermek apja, vagyontalan, utolsó tartózkodási helye Budapest. A magyar népbíróság Budapesten, mint háborús bűnöst kötél általi halálra ítélte, jelenleg börtönben van.

6. Dr. Bajsay (Bauer) Ernő, 1893. október 31-én született Budapesten, atyja Ernest, anyja leánykori neve Langer Etel, magyar, a Magyar Köztársaság állampolgára, nős, egy gyermek apja, alispánja volt a korábbi Bács-Bodrog megyének, utolsó tartózkodási helye Szombathely (Magyarország), jelenleg börtönben van.

7. Dr. Nagy Miklós, 1887. július 25-én született Znojmban (Morvaország), atyja Miklós, anyja leánykori neve Ebeling Antonia, magyar, a Magyar Köztársaság állampolgára, nős, egy gyermek apja, utolsó tartózkodási helye Kőszeg (Magyarország), jelenleg börtönben van.

8. Bajor (Bauer) Ferenc, 1883. március 21-én született, atyja Ferenc, anyja leánykori neve Rozs Mária, Pécsről származik, ott is született, magyar, a Magyar Köztársaság állampolgára, a volt honvédség táborno-ka, nős, egy gyer-

mek apja, utolsó tartózkodási helye Budapest, jelenleg börtönben van.

9. Perepatić Pál, 1908. június 26-án született Slavonski Brodban, atyja Julije, anyja leánykori neve: Zajac Jelisaveta, magyar, az F.N.R.J. [*Jugoszláv Szövetségi Népköztársaság*] állampolgára, nős, két gyermek apja, kereskedő Novi Sadon, az utolsó tartózkodási helye Budapest, jelenleg börtönben van.

Az első imperialista háború elvesztése után nagy tömegmegmozdulás kezdődött el, amely Magyarországon politikai és szociális forradalomhoz vezetett. Magyarország uralkodó klikkje: a feudális arisztokrácia, a magas klérus, a nagyburzsoázia és a volt osztrák–magyar tisztek katonai klikkje, élükön Horthy Miklóssal, nem tudtak belenyugodni privilégiumaik elvesztésébe, ezért a nemzetközi reakció segítségével fegyveres lázadást szerveztek a népi kormány ellen, amely forradalommal jutott hatalomra.

A forradalom feletti győzelem után évekig [*sic!*] dühöngött a véres fehérterror, amelyet kegyetlenül vitt keresztül az ellenforradalmár tisztiklikk, élén Horthy Miklóssal és segítőtársaival így Héjjas, Gömbös stb. Ezen terrorhoz szellemi támaszt adtak a feudális urak és a burzsoázia. Horthy Miklós véres terrorját a magyar dolgozók és parasztok kiömlött vére patakokban jelezte és mindezt fedezték és takarták az egyházi nagyméltóságok Esztergomból és Kalocsáról. Szombathelyi, Czeydner, Grassy, Gaál, Bajor és Nagy Miklós vádlottak már akkor mint fiatal tisztek kitűntek kegyetlenségükkel a terror végrehajtásában és ezzel megnyitották az utat a jövődö karrierjükhöz.

A terrorista katonai klikk középpontja és később oszlopa lett a fasiszta mozgalomnak, amely már a fehérterror szárnya alatt született. A fasiszta mozgalom befészkelte magát Magyarországon, támaszkodva a magyar feudalizmus maradványaira és a nagytőkére is, borzalmas terrort gyakorolt a kizsákmányolt magyar dolgozó tömegek felett. Annak érdekében, hogy a kiéhezett dolgozó tömegek figyelmét az égető szociális kérdésekről eltereljék és hogy

igazolják a terrort és a lelketlen kizsákmányolást, a magyar fasizmus ráterelte a tömegeket a revizionizmus eszméjére, az antiszemitizmusra, a sovinizmusra és a fajelméletre. Mérgezte a magyar közvéleményt, szemük elé vetítve, hogy ez a hazug és történelmileg elferdített Szent István-i Magyarország [sic!] lesz csak képes magától megoldani az összes szociális problémát.

Mussolini hatalomra jutása után a magyar fasizmus agresszív törekvéseivel szorosan hozzákapcsolódott az olasz fasizmushoz. A magyar kormánykörök teljesen az olasz imperialista tervek mellé álltak az al-dunai és balkáni tervek vonatkozásában.

A Róma-Berlin tengely megalakítása után a magyar fasizmus agresszívebb lett és szomszédai iránt támasztott revizionista követeléseivel a háborús tűzvész előkészítésének eszközévé vált Európának ezen részén.

A Horthy-féle Magyarország részt vesz Csehszlovákia felosztásában 1939-ben, Hitlertől és Mussolinitól megkapja Románia egy részét 1940-ben.

Hitler és Mussolini sötét céljait szolgálva Jugoszlávia bekerítésére és elszigetelésére, a Horthy-kormány örök barátsági és megneemtámadási szerződést köt a Cvetković-Maček prefasiszta kormánnyal 1940-ben, amelyet azután néhány hónap múlva már 1941 áprilisában hitszegő módon felrúgott.

Amikor Jugoszlávia népei az antifasiszta törekvéseknek megfelelően március 27-én megdöntötték Cvetković-Maček fasisztabarát kormányát, megmutatták elszántságukat a német-olasz imperializmus elleni harcra. A magyar katonai klikk, egységben a fasisztabarát politikusokkal, a tengelyerők oldalán bevonta Magyarországot a háborúba a maradék demokratikus erők – élükön Teleki Pál miniszterelnökkel – erőfeszítése ellenére.

Horthy Miklós a magyar katona-fasiszta mozgalom vezetője ezek után kiadta a parancsot a már előzetesen mérgezett eszmékkel átitatott katonaságnak:

„Honvédek, előre az ezeréves határokig!”

Jugoszlávia aljas megtámadása után, a fékevesztett szoldateszka, amelyet következetesen neveltek a sovíniszta, nacionalista és rasszista gyűlölet alapján, megkezdte embertelen akcióit, fosztogatva és gyilkolva az ártatlan bácskai lakosságot.

2. A régi Jugoszlávia szétesése után Bácska lakossága zavart és fejtelten volt a politikai és katonai vezetés megszűnése miatt. A volt Jugoszláviából a jugoszláv katonaság kivonult anélkül, hogy a Dunánál ellenállást fejtett volna ki. A magyar honvédség, amelynek éveken át hiányzott a katonai dicsőség, látszatütközeteket rendezett meg azzal a céllal, hogy a honvédség hírnevet szerezzen azzal, hogy Bácskát fegyverrel szerezte meg, nem pedig ajándékba kapta Hitlertől. Emellett a megrendezett csatának arra kellett szolgálniuk, hogy a kifolyt vér miatt áthidalhatatlan szakadék keletkezzen a megszállt területek nemzetiségei között.

Ezen célok megvalósítása során, az ötödik hadoszlop elemeinek támogatása mellett Bácska békés falvaiban és városaiban számtalan ártatlan szerbet és zsidót öltek meg, végeztek ki. Békés és védtelen városokban, Novi Sadon, Suboticán, Somboron tömeges kivégzéseket rendeztek. Még sokak emlékezetében van a Temerin utca borzalmas látványa Novi Sadon, ahol minden oszlopon ártatlanul megölt emberek, asszonyok, fiatalok és gyerekek holtteste lógtak. Borzalmas látvány, gyáva tömegmészárlás a szőregi telepen összegyűlt tömegben, házak felgyújtása, hullák égetése – ezek azonosak a második világháború során végrehajtott legborzalmasabb gaztettekkel.

Az egész megszállás ideje alatt pokoli erőszakot követtek el a megszállt Bácskában azzal a céllal, hogy népünk lelkét, szellemét és emberi méltóságát megöljék, hogy megsemmisítsék ellenálló képességét, mind az egyéneket, mind az egész nemzetét. Azonban a megszállt terület népei csupán rabságra voltak kényszerítve, de nem alázkodtak meg. A megszálló terrorjára a mi népeink még erősebben álltak a nemzeti felszabadítási mozgalom mellé, amely köré az összes igaz és demokratikus erők gyülekeztek. A

nemzeti felkelés megfojtása céljából a fasiszták a legdrasztikusabb módszereket is felhasználták, így tömeges kivégzéseket rendeztek, bántalmaztak, kényszermunkatáborba vitték a lakosság nagy tömegeit.

A szabadságszerető népek – élükön a Szovjetunióval – kiharcolták a győzelmet a gyűlölt fasiszta hódítók felett. Ebben a harcban Jugoszlávia népei számtalan áldozattal vettek részt, ezek között van sok ezer ártatlanul megölt személy, akik a vádlottak véres erőszaka és terrorja miatt haltak meg. Ezen harcok és áldozatok által Jugoszlávia népei elkergették a megszállókat, kivívták a szabadságot, megvalósították a saját demokráciájukat, a jogot, testvériséget és egységet. A háborús bűnös vádlottak nem tudták megvalósítani Hitler, Mussolini és Horthy azon pokoli gáztettét, hogy szakadékot hozzanak létre a népek között.

Mindezen eseményekben az összes vádlott, aki ma a bíróság előtt áll, meghatározó szerepet játszott.

Ezzel kapcsolatban vádolom Szombathelyi (Knausz) Ferencet, hogy az alábbi bűnöket követte el:

1. Miután 1941 júniusában a fasiszta erők a Szovjetunióknak hadat üzentek, mint a magyar fasiszta hadsereg Kárpát-csoportjának parancsnoka, a Szovjetunió területén elrendelte az ártatlan lakosság elpusztítását, megölését, fosztogatását, valamint a Vörös Hadsereg tisztjeinek és katonáinak kegyetlen kínzását és kivégzését.

2. 1941. szeptember elejétől 1944. április 3-ig a magyar fasiszta katonaság vezérkari főnöke volt, amely hadsereg Hitler és Mussolini oldalán a szabadságszerető nemzetek ellen harcolt. Mint a vezérkar főnöke és mint főparancsnok a magyar fasiszta katonai erő szervezője volt és segítette a fasiszta Németország háborús erőfeszítéseit. Az ő parancsnoksága idején a magyar fasiszta egységek számtalan kegyetlenséget, gyilkosságot követtek el és a megszállt területeken rendszeresen fosztogatták a lakosságot.

3. Mint a horthysta Magyarország vezérkari főnöke 1941 szeptemberében egy különleges rögtönítélő bíróságot hozott létre, amely az ő közvetlen vezetése és felügyelete alatt is véres terrorral halálos ítéleteket és hosszú fogságra

szóló ítéleteket hozott, és az mint eszköz szolgált a szabadságszerető mozgalmak elfojtására és megsemmisítésére. Az a bíróság csupán a megszállt Bácska területén mintegy 200 hazafit ítélt halálra. Mint a vezérkar főnökének, Szombathelyi vádlottnak volt egyedül joga, hogy kegyelmet adjon az elítélteknek. Ő ezen jogát az előíráshoz képest beszűkítette. Így a háborús bűnös Milan L. Popović-csal egyetértésben elutasította, hogy a halálra ítélt nemzeti hősnek, Svetozar Markovićnak kegyelmet adjon.

4. Részt vett Budapesten 1942. január elején Keresztes-Fischer Ferenc belügyminiszterrel és Bartha Károly honvédelmi miniszterrel egy találkozón, amelyen döntést hoztak a šajkáši razzia megtartásáról. A razzia végrehajtását Feketehalmy-Czeydner Ferenc vádlottra bízta azzal a különleges utasítással, hogy a razzia során joguk van a legszigorúbb módszereket alkalmazni, ennek az lett a következménye, hogy tömegmészárlás történt és az ártatlan lakosságot bántalmazásoknak tették ki Šajkášon. Ez azon cél érdekében történt, hogy a tömeges kivégzéssel és bántalmazással elérjék a NOP (a Népfelszabadító Mozgalom) híveit.

5. Még folyamatban volt a véres razzia Šajkášon, amikor a vádlott Szombathelyi Ferenc 1942. január 12-én részt vett a döntésben a razzia kiterjesztéséről. Ezen döntés alapján a razziát kiterjesztették arra a területre, amelyet északról az alábbi vonal határol: Stari Bečej-Srbobran-Pašićervo-Petrovac-Tovariševo és beletartozik Novi Sad. A razzia lebonyolításával a megnövelt területen Szombathelyi vádlott ugyancsak Feketehalmy-Czeydner Ferenc tábornokot bízta meg, a szegedi V. hadtest parancsnokát, akiről tudta, hogy milyen véres módszerekkel vitte véghez a šajkáši razziát. A razzia végrehajtását Czeydner vádlottra bízva, Szombathelyi vádlott azt érzékeltette, hogy a „felkelés” szálai Novi Sadra vezetnek, ezzel Czeyder vádlottnak azt az útmutatást adta, hogy Novi Sad ártatlan lakosaival szemben ugyanolyan véres módszereket alkalmazzon, amelyeneket Šajkášon is. Ezek után kifejezetten jóváhagyta a véres razzia tervét, amelyet a vádlott

Czeydner dolgozott ki és annak alapján 1942. január 21-től 23-ig zajlott Novi Sadon a véres razzia, amelyben alatomosan megöltek ártatlan polgárokat, számtalan gaztetet hajtottak végre és fosztogattak.

6. Ugyanazon döntés alapján 1942. január 26-28-án Stari Bečejbent tartottak razziát, amelyben kegyetlen módon mintegy 200 ártatlan személyt gyilkoltak meg és tömeges fosztogatást végeztek.

7. Egészen 1942 tavaszától kezdve az egész idő alatt, amíg a honvédség főnöke volt, megtartotta a honvédség katonai szervezetében a munkaszolgálatos egységeket, amelyekbe a zsidókat, szlávokat és a megbízhatatlan magyarokat sorozták be, azokat a keleti fronton aknaszedésre és más veszélyes munkákra használták fel. A gazdasági tönkretetés álnok terve, a fizikai kiirtás és a zsidók, szlávok, valamint az összes szabadságszerető elemek tönkretétele a munkaszolgálatra vezénlyéssel része volt Hitler gonosz tervének mindazok kiirtására, akik a nemzeti-szocialista fasizmus örült elgondolásainak útjába álltak. Lakosaink ezrei veszítették el életüket ezen munkaszolgálatos egységekben.

8. A háborús bűntettek kezdeményezője és a háborús bűnök résztvevői, Grassy, Gaál, Zöldy vádlottak és mások, hogy elrejtsek saját bűntetteiket és elmeneküljenek az elkövetett súlyos gaztetek felelőssége elől, megakadályozták a vérengzők bírói elítélését és amikor a demokratikus nyilvánosság nyomása alatt mégis be kellett következnie a bírósági eljárásnak, akkor Szombathelyi vádlott bírósági látszateljárást szervezett és a vádlottakat szabadlábban hagyta és azzal lehetőséget adott nekik, hogy Németországba meneküljenek.

Ezen tetteivel és cselekedeteivel Szombathelyi (Knausz) Ferenc vádlott a háború alatt és az ellenséges megszállás alatt elindítója, szervezője volt a halálbüntetések kiszabásának és végrehajtásának, parancsot adott Jugoszlávia lakosságának üldözésére, bántalmazására, tömeges kivégzésére, fosztogatására és kényszermunkára történő elhurcolására. Ezekkel háborús bűntettet követett el a nép-

és államellenes büntettekre vonatkozó törvény 3. §-ának 3. pontja szerint, a büntetés ugyanezen törvény 4. §-a szerint kell történiük.

II. *Feketehalmy-Czeydner Ferencet* vádolom, hogy az alábbi büntetteket követte el.

1. Miután előzetesen megegyezett Szombathelyi Ferenc vádlottal, részletes tervet készített a Šajkáson tartandó razziára. Mint a szegedi V. hadtest parancsnoka szervezője és közvetlen parancsnoka volt ezen véres razziának. Czeydner vádlott fegyveres csapatait és köztük páncélos egységeket is bevetett Šajkáš ártatlan lakossága ellen. Ezen véres razzia célja az volt, hogy tömeges mészárlással, bántalmazásokkal és a lakosság kínzásával elrémítse a NOP (Népfelszabadító Mozgalom) híveit. A terrorisztikus katonai akciók végrehajtásával Czeydner a háborús bűnös Deák Lászlót bízta meg. Šajkášon a véres razzia folyamán embertelen módon több mint 2000 ártatlan lakost ölt meg.

2. Még dúlt Šajkášon a razzia, amikor Czeydner vádlott 1942. január 17-én Budapestre ment a Szombathelyi vádlottal való találkozásra. Azon a találkozón a vádlottak megegyeztek, hogy egy kibővített területen is megszervezik és végrehajtják a razziát, a terület határait az alábbi vonal képezte: Stari-Bečej-Srbobran-Pašičevo-Petrovac-Tovariševo, belefoglalva Novi Sad városát is. Közvetlenül a megegyezés után Szombathelyi vádlottal, Czeydner vádlott lázasan belevetette magát a pokoli terv előkészítésébe és végrehajtásába a további vérengzés céljából. Mindjárt másnap, január 18-án kidolgozta a részletes tervet az akció végrehajtására. Egy nappal később, január 19-én rohan Srbobranra, ahol értekezletet tart az alárendelt parancsnokokkal. A razzia Novi Sadon történő végrehajtásával Grassy József tábornok vádlottat bízta meg. Ezen az összejöveten megbeszélték a Novi Sad-i razzia végrehajtásának módját a városban és a kiterjesztett területen. Czeydner vádlott utasítása alapján Deák László ezredes ismertette a jelen volt parancsnokokkal azokat a véres módszereket, amelyeket Šajkášon a gyakorlatban alkal-

maztak. Amíg Novi Sadon január 21-23-ig dühöngött a razzia, Czeydner vádlott aktívan ösztökélte alárendeltjeit a vérengzésre, elrendelte az utcai géppuskázást és a lövöldözést az ablakokra. Tömeges mézszárlást végeztek a strandon, a NAK sportpályán, az Almási-temetőben, a Miletić, Rumenka, a Duna és más utcákban, udvarokon és házakban.

3. Abból a célból, hogy eltussolják a tömeges gazteteket és hogy a demokratikus nyilvánosságot Magyarországon és az egész világon félrevezessék, állandóan hazug jelentéseket küldött, amelyekben kitalált adatokat közölt állítólagos hadműveletekről a lázadók ellen Šajkášon és Novi Sadon. Ugyanabból a célból a nyilvánosság félrevezetése érdekében Czeydner vádlott kitüntetésre javasolta Zöldy Márton, Deák László vádlottakat és másokat, akik különösen kitűntek a gyilkos akciókban.

4. Az 1944 tavaszán Magyarországról történt menekülése alkalmával Czeydner vádlott Berlinbe ment, ahol belépett az SS-be Gruppenführer-i rangban. Hitlerhez végsőig hűen részt vett a szövetségesek elleni normandiai harcokban, ahol a Vaskereszttel tüntették ki. Szálasi magyarországi puccsa után belépett a nyilas kormányba, mint a nemzetvédelmi miniszter helyettese, a végsőig védve a fasiszta gonosztevők pozícióit, amelyeket a Vörös Hadsereg támadott a Berlin felé való előretörése során és mint nyilas miniszterhelyettes elutasította a szovjet-magyar különbékét és a Vörös Hadsereg ellen ellenállást szervezett.

Ezen tetteivel és cselekedeteivel Feketehalmy-Czeydner Ferenc vádlott a háború idején és az ellenséges megszállás alatt szervezője és felbujtója s egyben parancsadója volt a Jugoszlávia lakossága elleni tömegmészárlásnak, kínzásnak, letartóztatásnak és fosztogatásnak és a szövetségesek elleni fegyveres harcnak is irányítója volt, ezzel háborús bűnöket követett el a nép- és államellenes bűntettekről szóló törvény 3. §-a 3. pontja szerint, a büntetés ugyanazon törvény 4. §-a alapján kell történnjen.

III. *Grassy Józsefet* vádolom, mert az alábbi bűnöket követte el.

1. A parancsnokok értekezletén, 1942. január 19-én Srbobranban megállapodott Czeydner vádlottal, hogy véres razziát hajt végre Novi Sadon. Mint Novi Sad parancsnoka és mint a rosszhírű „igazoló bizottság” vezetője, együttműködve Gaál Lajos csendőr alezredessel és Tallián Józseffel, részletes tervet dolgozott ki a razzia végrehajtására. Grassy vádlott alárendeltjeinek kifejezetten tudomására hozta, hogy nem valami igazoltatásról, avagy előírás szerinti razziáról, hanem vérontásról van szó, a razzia leple alatt. A razzia első napjai vérontásának mértékével nincsen megelégedve. Grassy vádlott az előzetes megállapodása alapján Czeydner vádlottal, kifejezetten ösztökölte alárendeltjeit a véres kegyetlenkedésre. Így 1942. január 23-án a vérontás hallatlan mértéket öltött. A strandon, a NAK sportpályán, az Almási-temetőben, a Miletičeva, a Rumenačka, a Duna és más utcákban tömeges öldöklés és fosztogatás volt udvarokban és házakban is. A meggyilkoltak között sok volt az asszony, öreg és a gyerek.

2. Mint a XIII. honvéd hadosztály parancsnoka a keleti fronton 1942 júniusától novemberéig, parancsot adott Ukrajna lakosságának és a szovjet hadifoglyoknak a megölésére. Grassy vádlott személyesen és közvetlenül adott utasításokat és parancsokat a kegyetlen kínzásokra és kivégzésekre, amelyeken maga is részt vett, ily módon elégítve ki szadista hajlamait. Illés Béla szovjet őrnagy közlése szerint – amely a Grassy-féle, Ukrajnában elkövetett gattetteknek csak egy részét tartalmazza – Davidovka megszállt faluban 8 nap alatt több mint 200 asszonyt és gyereket ölt meg. Karatoljak ukrán falu körzetében 1942 szeptemberében 67 asszonyt és gyereket akasztott fel. A 92. szibériai gárdaezred 17 sebesült katonáját élve égettette el. A kazányi ezred harminc katonáját (tatár nemzetiségűek voltak) puskatussal verette agyon, holttestüket fejjel lefelé felakasztatta. Vlagyimir Komarovot, aki fogságba esett, de nem volt hajlandó felvilágosítást adni a Vörös Hadsereg helyzetéről, darabokra vágta szét.

3. Magyarországról 1944 eleji elmenekülése után Németországban tábornoki rangban önként belépett az SS-be. Szálasi magyarországi puccsa után 1944 októberében az újonnan alakult magyar fasiszta „Hunyadi” SS-hadosztály parancsnoka lett. Ezen vállalkozás célja az volt, hogy a félrevezetett embereket, főleg fiatalokat harcba vigye a Vörös Hadsereg ellen, amely Berlin felé tört előre.

Ezen cselekedeteivel és tetteivel Grassy József vádlott a háború ideje alatt és az ellenséges megszállás idején Jugoszlávia népei és szövetségesei tömeges kivégzését, kínzását és vagyonának fosztogatását szervezte, parancsadó volt, elősegítette közvetlen segítségnyújtással, ezzel háborús bűnöket követett el a nép- és államellenes bűntettekről szóló törvény 3. §-a és 6. pontja alapján, amelyek ugyanazon törvény 4. §-a alapján büntetendők.

IV. *Gaál Lajost* vádolom, hogy az alábbi bűnöket követte el.

1. A megszállás idején az újonnan létrehozott csendőriskola parancsnoka lett Novi Sadon, amelyet azzal a céllal hoztak létre, hogy csendőröket képezzen ki a megszállt Bácska lakosainak terrorizálására. Gaál vádlott szisztematikusan nevelte és készítette elő azon iskola növendékeit arra, hogy az ártatlan lakosságot gaztettekkel és erőszakkal kínozzák. A razzia minél véresebb kimenetelének biztosítására az így kiképzett növendékeket Deák László ezredesnek, a šajkási hóhérnak bocsátotta rendelkezésre. Gaál Lajos vádlott csendőriskolájának növendékei különleges lendületet adtak a vérengzésnek Šajkášon és Novi Sadon.

2. Gaál Lajos vádlott 1942-ben, kb. január 20-án Tallián József háborús bűnössel együttesen kidolgozott egy pontosított tervet a véres razzia végrehajtására, a várost 3 részre osztották fel és 240 felszerelt nyomozó, összegyűjtő és végrehajtó járőrt osztottak el parancsnok ellenőrző tisztekkel. Gaál Lajos vádlott magatartása és vérszomjassága miatt különleges bizalmat élvezett Czeydner és Grassy tábornok vádlottaknál, így ő lett a parancsnok az összes őrző felett, annak ellenére, hogy nem ő volt a

rangidős tiszt a városban. Ebben a minőségben Gaál Lajos vádlott készségesen adta át Czeydner és Grassy vádlott kívánságait az alárendeltjeinek, akiket a saját kezdeményezéséből hajtott és bátorított a civil lakosság kínzására, tömeges kivégzésére és szemérmetlen fosztogatására. Gaál vádlott parancsa alapján talált a háborús bűnös Zergenyi alkalmas vesztőhelyet a befagyott Dunán. Zöldy annak érdekében, hogy még jobban fokozza az öldöklési kedvet az alakulatoknál, január 22-23. éjszakáján egy színlelt partizáncsatát is rendezett.

Ezen tetteivel és cselekedeteivel Gaál Lajos vádlott a háború idején és az ellenséges megszállás alatt szervező és parancsadó, valamint uszító volt, Jugoszlávia lakosságának tömeges kivégzésében és vagyonának kifosztásában részt vett, így háborús bűntetteket követett el a nép- és államellenes bűntettekre vonatkozó törvény 3. §-a 3. pontja szerint, büntetendő ugyanazon törvény 4. §-a alapján.

V. Dr. Zöldy Mártont vádolom, hogy az alábbi bűntetteket követte el.

1. Szekszárdról 1942. január 20-án jött Novi Sadra 40 csendőrnövendék kíséretében. E növendékek kegyetlen próbacsendőrök voltak, akiket Zöldy Márton személyesen nevelt és vitt magával véres feladatok végrehajtására, ezeket speciálisan reábizták. Így ezen alkalommal is a vádlott Zöldy érkezett Novi Sadra a magyar fasiszta vezérkar és a honvédelmi miniszter speciális utasításával. A Novi Sad-i razzia folyamán Zöldy vádlott egy 50-60 fős járőr-csoport parancsnoka, ellenőrző tisztje volt. Ezzel a csoporttal aktívan és közvetlenül részt vett a polgári lakosok meggyilkolásában.

2. Annak érdekében, hogy alárendeltjeit minél nagyobb vérontásra sarkallja, január 22-23 éjszakáján egy színlelt partizáncsatát rendezett és arról hamis jelentéseket készített. A színlelt ütközet után ép, egészséges csendőröket sebkötésekkel bekötöztetett és így küldte őket magukat mutogatni a városba. Ennek következtében a vérengzés hallatlan mértéket öltött és pedig főleg a

Miletićeva, Rumenka, Duna utcában és máshol, ahol Zöldy Márton volt a parancsnok.

3. Magyarországból való szökése után 1944 januárjában Németországban önként belépett az SS-be mint tiszt. Szálasi magyarországi puccsa után az újonnan szervezett fasiszta alakulatban, a „Hunyadi” hadosztályban lett tiszt és ott folytatta harcát a Vörös Hadsereg ellen, amely Berlin felé nyomult.

Ezen tetteivel és cselekedeteivel Dr. Zöldy Márton vádlott a háború ideje és az ellenséges megszállás alatt bűncselekményeket követett el Jugoszlávia lakossága ellen tömeges kivégzések, kínzások és fosztogatások szervezésével és végrehajtásával, ezzel háborús bűnöket követett el a nép- és államellenes büntettekről szóló törvény 3. §-a 2. pontja alapján és amelyek büntetendőek ugyanazon törvény 4. §-a szerint.

VI. *Dr. Bajsay (Bauer) Ernőt* vádolom, mert az alábbi bűnöket követte el:

1. A megszállás idején 1941–44-ig a megszállt Bácska alispánja volt és a fasiszta Magyarország törvényeinek és rendelkezéseinek szellemében megszervezte a megszálló közigazgatást és annak tényleges főnöke volt. Egész Bácskában erőszakos módszerekkel valósította meg a jobboldali elemek sovinizta politikáját és faji és vallási gyűlöletet szított.

2. Mint alispán, az alá beosztott körzeti előljárók és a kémelhárítás szervei útján összeíratta a Népfelszabadító Mozgalom hazafiaiit, az úgynevezett „gyanús elemeket” és dossziét nyitott róluk, abból a célból, hogy Bácskában csökkentse az ellenállást. Büntető munkaszolgálatos egységekbe osztotta őket, anyagi tönkretetésük és fizikai kártételük céljából, emiatt nagyon sokan életüket veszítették.

3. Aktívan részt vett a šajkási vérengzés előkészítésében. Mindjárt alispáni pozíciójának elfoglalása után nemzeti és fajgyűlölettől telve hamis jelentéseket kezdett küldeni, azokban a bácskai politikai helyzetet olyan színben tüntette fel, hogy feltétlenül szükség van a fegyveres

katonai beavatkozásra. A šajkáši razzia első napjaiban Bajsay vádlott Žabaljra ment konferenciára, ott kapcsolatba lépett a háborús bűnös Deák László ezredessel. Vukovár György körzeti előjáróval kidolgozták a civil igazgatás együttműködésének tervét a razziában. Žabaljon való tartózkodása alkalmával Bajsay vádlott személyesen is felkereste azokat a helyiségeket, ahol az összevert letartóztatottak voltak. Teljes mértékben egyetértett a terrorista módszerekkel és jóváhagyta Deák László ezredes gyilkos tevékenységét.

4. A Novi Sad-i véres razzia egyik napján, 1942. január 22-én jött tanácskozásra a vádlott Czeydner és Grassy tábornokokkal. Mint a bácskai közigazgatás tényleges főnöke, teljes mértékben jóváhagyta a Novi Sad lakosságával szemben gyakorolt terrort.

5. Mint alispán parancsot adott a hazafiak táboraiba küldésére. Az alárendelt szervek, a kémelhárítás és a Gestapo segítségével adatokat gyűjtött az úgynevezett megbízhatatlan elemekről. Bajsay vádlott naponta küldte a különböző táboraiba az ártatlan polgárokat. A rossz hírű táboraik között, amelyek az ő igazgatása és ellenőrzése alá tartoztak, különösen a Bačka Topolán lévő tábor volt ismert. Sokan vesztették életüket a különböző táboraikban kínzások és kimerültség miatt.

6. 1944 áprilisában központi „gettót” létesített Bácsalmáson és oda deportáltatta a zsidókat egész Bácskából. Abban a táborban a deportáltak nyomorúságos körülmények között éltek, bántalmazták és utána Németországba, „haláltáboraiba” küldték őket, ahonnan igen nagy részük nem tért vissza.

7. Mint felelős személy és mint Bács-Bodrog megye első számú hivatalnok, megszervezte Bácska szisztematikus gazdasági kifosztását. A fasiszta Németországnak 10 000 darab szarvasmarhát adott. Elrendelte a kukorica, búza, rozs és liszt rekvirálását és Németországba való küldését. Ily módon Bajsay vádlott elősegítette az ellenség gazdasági és háborús erőfeszítéseit.

Ezen tetteivel és cselekedeteivel Bajsay (Bauer) Ernő vádlottnak a háború ideje alatt és az ellenséges megszállás idején kezdeményező, szervező, parancsadó szerepe volt Jugoszlávia népeinek gyilkolásában, letartóztatásában, kínzásában, erőszakos kitelepítésében, koncentrációs táborokba való elhurcolásában, internálásában, kényszermunkára fogásában, segítette a megszállókat élelmiszerek és más javak elkobzásában, a vagyonok kifosztásában és a megszállók terrorista szervezeteinek kiváló funkcionáriusa volt, ezzel háborús bűnöket követett el a nép- és államellenes bűntettekről szóló törvény 3. §-a 3. pontja alapján és amelyek ugyanazon törvény 4. §-a szerint büntetendők.

VII. *Dr. Nagy Miklóst* vádolom az alábbi bűntettek elkövetésével.

1. Az egész megszállás ideje alatt 1941–44-ig, mint Novi Sad városának polgármestere a magyar fasiszta törvények és előírások szellemében szervezte meg a közigazgatást. Erőszakkal magyar fasiszta vezetést valósított meg a város politikai, gazdasági és társadalmi vezetésében a népi érdekek kárára. Terjesztette a fasiszta ideológiát és fasiszta meggyőződésének kifejezést is adott számos ünnepségen, tüntetésen és más rendezvényeken. Az áruló Popović Milánnal együtt a szerbek között a fasisztabarát MÉP-et propagálták.

2. Novi Sadon 1941. október 7-én részt vett a háborús bűnös Dr. Fernbach Péter ispán értekezletén, amely a hazafiak elleni intézkedéseket beszélték meg, és az is szerepelt a döntések között, hogy minden tényezőtől kéri a részvételt a véres razziában a katonaság részvételével. Nagy Miklós vádlott ezen tevékenységének a Dél-Bácskában lefolytatott razzia volt a következménye.

3. A vérontás idején 1942. január 23-án Novi Sadon a megszálló csapatokat ellátta borral, rummal és teával a megfélemlített város anyagi kárára. Ezzel a vádlott dr. Nagy Miklós jelentős mértékben járult hozzá a vérontáshoz, a katonák leitatása miatt a 3. napon (1941. január

23.) óriási mértékben megnőtt az ártatlan áldozatok és kifosztottak száma.

4. A Gestapóval együttműködve 1944. április végén megszervezte a zsidók deportálását Novi Sadról. E célból 1944. április 26-án a háborús bűnös rendőrfőnökkel, Zombory Gyulával együtt rendeletet adott ki, amellyel megtiltották a zsidók szabad mozgását. Ezt követte röviddel ezután a zsidók deportálása. A deportált Novi Sadi zsidókat először koncentrációs táborokba vitték, majd Németországba, onnan nagy részük nem tért vissza.

5. Novi Sadról történt menekülésekor 1944. október 8-án Nagy Miklós 320 000 pengő, a város tulajdonát képező pénzt, 4 városi személyautót és 1 teherautót vitt magával.

Ezen tetteivel és cselekedeteivel Dr. Nagy Miklós vádlott a háború alatt és az ellenséges megszállás idején parancsadó volt és segítő Jugoszlávia lakosainak kivégzésében, a lakosság elhurcolásában koncentrációs táborokba és kényszermunkára. Parancsnok volt a fosztogatásoknál és a megszállók terrorista szervezetének vezető funkcionáriusa, ezzel háborús bűnöket követett el a nép- és államelenes bűntettekről szóló törvény 3. §-a 3. és 6. pontja szerint és büntetendő ugyanazon törvény 4. §-a szerint.

VIII. *Bajor (Bauer) Ferencet* vádolom, mert az alábbi bűntetteket követte el.

1. A megszálláskor azonnal Novi Sad város katonai parancsnoka lett. Ebben a beosztásában maradt az egész katonai közigazgatás idején 1941. április 17-től augusztus 30-ig. Parancsaival, mint megszálló népellenes módon járt el a nép érdekeinek kárára.

2. Mint Novi Sad városának parancsnoka létrehozta a tizek bizottságát, amelyben háborús bűnösök voltak: Nagy Dezső, Krámer Gyula, dr. Nagy Iván és mások. A kémelhárítás főnökével, Kun Bertalannal egyetértésben és az ismert rossz hírű tizek bizottságának segítségével terrorista eljárásokat rendelt el a hazai lakosság ellen. Bajor vádlott tudtával sok gyilkosság és a lakosság vagyona elleni fosztogatás történt.

3. Rögtön a megszállás után rendeletet adott ki a dobroljácok kötelező kitelepítéséről 48 órán belül, így fosztotta őket tulajdonaiktól. Ezzel Bajor vádlott az elűzött embereknek pótolhatatlan anyagi és erkölcsi kárt okozott, mert amiatt évekig a táborokban nyomorúságnak, nincstelenségnek, életveszélynek voltak kitéve.

4. Városparancsnoki minőségben 1941 áprilisában kényszerítette a Novi Sad-i zsidókat, hogy 5 000 000 pengőt fizessenek, ezt az összeget azok kifizették részben készpénzben, részben ingatlannal és ékszerekkel, ebből az összegből Bajor vádlott a DMKS-nek [*Délvidéki Magyarok Kulturális Egyesülete*], a magyar ötödik hadoszlopnak és a profasiszta szervezetnek 550 000 pengőt adott, Novákovits tábornoknak 720 000 pengőt, Bonczos Miklós államtitkárnak mintegy 1 000 000 pengőt, a többit megtartotta magának.

Ezen tetteivel és cselekedeteivel Bajor (Bauer) Ferenc vádlott a háború ideje alatt és az ellenséges megszállás idején kezdeményező, szervező, parancsadó és közvetlen végrehajtó volt a kényszerkitelepítésben és a koncentrációs táborokba való hurcolásban, a halálos ítéletek meghozatalában, a kínzásokban, internálásokban és kényszermunkára ítélésben Jugoszlávia népeivel szemben, fosztogatta az állami és a privát vagyont, a megszállók terrorista szervezetének vezető funkcionáriusa volt, mint ilyen mindezekkel háborús bűnöket követett el a nép- és államelenes büntettekről szóló törvény 3. §-a 3. és 6. pontja alapján, amely büntetendő ugyanazon törvény 4. §-a alapján.

IX. *Perepatic Pált* vádolom, mert az alábbi büntetteket követte el.

1. Azonnal a megszállók Novi Sadra való megérkezése után a magyar kémelhárítás szolgálatába lépett. Mint hazai ember adatokat szolgáltatott a kémelhárítás főnökeinek, a háborús bűnös Kun Bertalannak és Désaknai (Dreksler) Józsefnek a saját polgártársairól. Részt vett a kémelhárítók minden jelentősebb akciójában, igazoltatta a megfigyelt

személyeket és informálta róluk a kémelhárítást. Ellenőrizte a halálra ítélt személyek iratait, akiket elvittek a Duna-partra kivégzés céljából, ő maga adott utasítást az elfogásukra és személyesen bántalmazta az áldozatokat. A kémelhárító tisztek társaságában kereste fel a gyanús elemeket és tűszokat a táborokban, a letartóztatottakat és azok rokonait is vagyonuktól megfosztotta.

2. A Novi Sad-i razzia alkalmával 1942 januárjában tagja volt a rossz hírű igazoló bizottságnak, amely bizottság a Novi Sad-i hóhér, Grassy József tábornok vádlott intenciói és vezetése alapján működött.

3. Az újvidéki véres razzia után a vádlott Perepatić különösen kitűnt kapzsiságával, a meggyilkolt szerbek és zsidók javainak elrablásában. A fasiszta kormányzat különösen megbízható embereként számos gazdasági vállalat és lakóház felügyelője lett.

Ezen tetteivel és cselekedeteivel a vádlott Perepatić Pál a háború alatt és az ellenséges megszállás idején segítő-, végrehajtó és parancsadó társtettes volt a jugoszláv népek elleni gyilkosságok, letartóztatások, kínzások végrehajtásában, internálótáborokba történő elhurcolásban, a javak fosztogatásában, a megszállók terrorista szervezetének vezető funkcionáriusa volt, ezzel háborús bűnököt követett el a nép- és államellenes bűntettekről szóló törvény 3. §-a 3. és 6. pontja szerint, amelyek büntetendőek ugyanazon törvény 4. §-a szerint.

Ezek alapján a bíróság elé terjesztem azt az alábbi

javaslatot

1. hogy ezen tárgy alapján rendeljen el főtárgyalást a Vajdasági Legfelsőbb Bíróság előtt, a népbíróságok szabályzatának törvénye 57. §-ának értelmében, a 13. § 2. pontja és a nép- és államellenes bűntettekről szóló törvény 17. §-a szerint;
2. hogy a Vajdasági Legfelsőbb Bíróság a tárgyalásra vezettesse elő az összes vádlottakat, hívja meg azok védőit és az alulírott ügyészt;

3. hogy a tárgyaláson végezzen bizonyítási eljárást a becsatolt iratok szerint, amelyek ezen vádirat részei;
4. hogy a tárgyalás befejeztével értékelje az összes bizonyítékot és hozzon ítéletet a törvény szerint.

A Vajdaság ügyésze:
[saját kezű aláírás]
(Dr. Slavko Kuzmanović)

Jegyzőkönyv

Felvéve Novi Sadon 1946. augusztus 12-én a Vajdasági Állambiztonsági Hivatal vizsgálati osztályán.

Szombathelyi Ferenc, született Győrben 1887. május 17-én atyja Knausz Ferenc, anyja Szombathelyi Anna, nemzetisége magyar, római katolikus vallású, Pécssett végzett katonai akadémiát [*hadapródiskolát – A ford.*] és Bécsben vezérkari tisztiiskolát és mezőgazdasági fakultást Magyaróváron, nős, két gyermek apja – egy 30 és egy 15 éves.

A vádlottat figyelmeztették, hogy az igazat mondja, a feltett kérdésekre a következőket felelte:

Illetékes volt-e a magyar királyi vezérkari főnökének különbírósa vonatkozásában és milyen volt a kapcsolata ezzel a bírósággal. A bíróság illetékes volt-e ítélethozatalra hazafiak és a Népfelszabadító Hadsereg katonáinak vonatkozásában és milyen ítéleteket hozott?

Nekem, mint a vezérkar főnökének nem volt kapcsolatom a bírósággal, annak ellenére, hogy létezett egy különleges bíróság az állam biztonsága elleni ügyekre vonatkozóan. Azon bíróság neve, amelyen az állambiztonság elleni bűncselekmények, mint amilyen a kémkedés, a szabotázs, a fegyveres erők elleni támadások stb. hozott ítéleteket, a magyar királyi vezérkari különbírósa volt.

Az állam biztonsága elleni büntetteket a büntető törvény 59. §-a sorolja fel. Én mint a vezérkar főnöke egyidejűleg

a honvédség főparancsnoka voltam, illetve helyesbítek, Werth parancsnok alatt, aki elődöm volt a vezérkari főnöki beosztásban, ezt a két beosztást úgy egyesítették, hogy a vezérkar főnöke lett a legfelső katonai tisztségviselő. Ennek megfelelően én, mint a vezérkar főnöke elláttam mind a két funkciót. Nekem kötelességem volt, hogy az összes ítéletet, amelyet ez a bíróság hozott, aláírom. Én az összes ítéletet előzetesen átolvastam és lelkiismeretesen megvizsgáltam, mert kegyelmet akartam adni mindenhol, ahol az lehetséges volt. A legszigorúbban a pacifista propagandát és a kémkedést büntették, ezzel szemben a szabotázásokat és a gyárak és vasutak elleni támadásokat enyhébb ítéletekkel sújtották. A legenyhébb büntetések, amelyeket ezek a bíróságok az 59. §-a alapján kiszabtak, 5 év börtön vagy több, egészen a halálbüntetésig, de tudom, hogy ezek a bíróságok enyhébb ítéleteket is kiszabtak más előírások alapján. Nem tudom pontosan megmondani, hogy mely előírások alapján, mert nem vagyok jogász, nem vagyok szakember ebben, de a szakmai jogi kérdésekben volt szaktanácsadóm, dr. Babos ezredes katonai ügyész.

Tudomásom szerint ezek a bíróságok Bácskában is a kötelességüknek megfelelő ítéleteket hoztak és tartották magukat az előírásokhoz. Tudomásom volt arról, hogy itt Bácskában végeztek szabotázásokat, megtámadtak csendőrségeket stb., azt azonban nem tudtam, hogy azokat a Népfelszabadító Hadsereg követte el, hanem azt tudtam, hogy azokat olyan személyek követik el, akiket Bánátról és más helyekről dobnak át. Megemlítem, hogy ezek az ítéletek enyhébbek voltak a korábbi ítéletekhez képest, amelyeket rögtönítélő bíróságok hoztak és amelyek csak halálos ítéletek voltak, de ezek a bíróságok nem hoztak statáriális ítéleteket.

[Szombathelyi Ferenc saját kezű aláírása]

Hogyan került sor a bácskai razziára, ki hozta az arra vonatkozó döntést és mi volt az Ön szerepe ezen döntések előkészítésében és meghozatalában?

A határozatot, hogy Bácskában tisztogatást tartunk, Keresztes-Fischer Ferenc belügyminiszter, Bartha Károly honvédelmi miniszter és én hoztuk azon az ülésen, amelyet 1942 újéve után tartottunk a belügyminiszternél. Ezen döntés indítéka az volt, hogy Bácskában megszorodtak a szabotázsakciók és hogy előzetesen megtámadtak egy csendőr őrzőjáratot, amelynek során három csendőr halt meg. Én adtam parancsot Feketehalmy-Czeydnernek, a szegedi hadtest parancsnokának, hogy vegyen részt a tisztogatásban, ha jól emlékszem három zászlóaljjal. Én Czeydnernek nem adtam parancsot, hogy valamilyen megtorlást végezzen, hanem azt, hogy szükség esetén nyújtson segítséget a rendőrségnek és a csendőrségnek, és annak során tartsa magát a fegyveres erők alkalmazására vonatkozó útmutatásokhoz, illetve szabályokhoz.

E jegyzőkönyvet nekem felolvasták és az anyanyelvemen ismertették, ezt az aláírással megerősítem:

[Szombathelyi Ferenc saját kezű aláírása]

Jegyzőkönyv

Felvéve Novi Sadon a Vajdasági Állambiztonsági Hivatal vizsgálati osztályán 1946. szeptember 6-án.

Szombathelyi Ferenc, Győrben született 1887. május 17-én, atyja Knausz Ferenc, anyja Szombathelyi Anna, a magyar vezérkar volt főnöke, nemzetisége magyar, katolikus vallású, katonai akadémiát végzett Pécsen, vezérkari tiszti iskolát Bécsben, Magyaróváron elvégezte a mezőgazdasági főiskolát, nős, két gyermek apja. A vádlottat figyelmeztették, hogy igazat kell mondania, a feltett kérdésekre az alábbiakat válaszolta:

[1] Milyen viszonyban állt a magyar királyi vezérkari főnök különbíróóságával? Az a bíróság illetékes volt-e ítéletet mondani a hazafiak, a nemzeti-felszabadító mozgalom követői és harcosai felett és milyen ítéleteket hozott?

Minden mozgósított egységnek megvolt a maga bírósági szerve. Mivel én is egy olyan egységet vezettem, amely mozgósítva volt (hadra kelt) [A „hadra kelt” magyar nyelvű beszúrás az eredetiben – A ford.], így nekem is megvolt a saját bíróságom. Sajnos ezen bíróság feladata volt, hogy hazaárulás (hűtlenség) [A „hűtlenség” szó magyar nyelven az eredetiben – A ford.], kémkedés, szabotázs, terrorista akciók és hasonlóak miatt ítéljezen a magyar büntető törvény 59. paragrafusa szerint. A büntetés 6 hónaptól kezdve halálbüntetés is lehetett. Hozzáteszem, hogy kémkedésért és szabotázsért a minimális büntetés 5 év volt. Ez a bíróság nem üldözte a hazafiakat, példaképpen megemlítem a Somboron történt tiszti összeesküvést, abban jugoszláv tisztek oda jutottak, hogy összeesküvés akciójukban titkos katonai egységeket alakítottak. Ezen tisztek ellen még vádat sem emeltek, csak internálták őket. De ha a szabotázs akciókat, mint például a vasúti forgalom elleni akciók, kendertárolók, gabonatórlák felgyújtását és hasonlókat hazafias akcióknak tekintik, akkor mondhatom, hogy az ilyeneket büntettük. Én az olyan akciókat, mint a szabotázs és kémkedés nem tekintettem hazafias akcióknak az azokat végrehajtók részéről, mert az

én szándékom az volt, hogy a magyar fegyveres erők álljanak át az ellenség oldalára, illetve először az angolok oldalára, de később azt, hogy álljunk át az oroszok oldalára, de azt nem mertem, és nem tehettem, mert fasisztákkal és az én ellenségeimmel voltam körülvéve. A szabotázs akciók csökkentik a katonaság erejét, azt pedig át akartam vinni az ellenkező oldalra.

Nem tudom, hogy mielőtt a vezérkar főnöke lettem, volt-e itt Bácskában statáriális bíróság a katonai vonalon. Azt tudom, hogy amíg én voltam a vezérkar főnöke, ilyen rögtönítélő bíróság nem volt, mert a vezérkar külön bírósága nem volt az. A vezérkar külön bíróságának székhelye Pesten volt és onnan szállt ki a bíróság a szükségnek megfelelően. A bíróságnak három vagy négy tanácsa volt. Annak a tanácsnak vezetője, amely Bácska vonatkozásában illetékes volt, Dominich őrnagy volt. Ő túl szigorú volt, azért váltottam őt le 1943 márciusában vagy áprilisában. Később, miután engem is letartóztattak a fasiszták, én is a kezei közé kerültem. A vezérkari bíróságon az eljárás rövidített volt, mert a katonai büntetőeljárást háború és mozgósítás esetére tervezték [Szombathelyi Ferenc saját kezű aláírása], emiatt nem volt különleges rendelkezés, amely a vezérkari bíróság eljárását meghatározta. Nincsen különleges rendelkezés, amelynek alapján a vezérkari bíróságot létrehozták, de ezt a bíróságot már 1941 novemberében mobilizálták, a már korábban létező törvényes előírások, és pedig a kormány elnökének rendelete alapján. Nem emlékszem, hogy az a bíróság Bácskában hány halálos ítéletet hozott. Tudom, hogy a vezérkar bírósága Suboticán működött, de nem emlékszem, hogy ott 1941 decemberében tizenöt kommunistát felakasztottak, sem arra, hogy 1941-ben Novi Sadon és 1942 őszén kommunistákat akasztottak, illetve embereket akasztottak Srbobranban akik 1942 nyarán fegyveres erőket támadtak meg. De ha kommunista akcióról volt szó, vagy magyar fegyveres erők megtámadásáról, akkor mindenképpen a vezérkar bírósága volt az illetékes. Svetozar Marković Novi Sad-i halálos ítéleté-

vei kapcsolatban, a névre nem emlékszem, de tudom, hogy Ćirić püspök közbenjárt egy ismert kommunista érdekében, és kegyelmet kért számára. Én minden halálos ítéletet gondosan és részletesen átvizsgáltam, annak ellenére, hogy mint a vezérkar főnöke túlságosan el voltam foglalva, abban az esetben is így jártam el és kikértem Popović Milán tanácsát. De Popović azt mondta nekem, hogy az egy gonosz ember és nem érdemel kegyelmet. Hozzáfűzöm, hogy utólag eszembe jutott, hogy azt az embert, akiért Ćirić közbenjárt, ugyancsak hasonlóképpen Svetozarnak hívták. Azzal is kiegészítem, hogy soha nem büntettem embereket azért, mert kommunisták, hanem azért, mert szabotázsakciót végeztek, pacifizmus mellett fejtettek ki propagandát vagy valami hasonlót, illetve olyan dolgokat követtek el, amelyek törvénybe ütköznek. Én a zsidókat sem üldöztem azért mert zsidók, hanem csak akkor, ha bűncselekményeket követtek el.

A vezérkari bíróság egyes tanácsai három tagból álltak, a tagok őrnagyi és századosi rangban voltak, az elnök rendszerint ezredes volt. Hogy mikor lett Dominich leváltva nem tudom [*sic!*] és azt sem, hogy ki jött a helyére és nem tudom, kik voltak még annak a tanácsnak a tagjai, ilyen apró dolgokkal nem foglalkoztam. Minden tanácsban volt egy hadbíró, ő vezette a tárgyalást. A hadbírók kijelölése az én katonai ügyészem feladata volt.

[2] A kémelhárítás kihelyezett szervei kinek a jóváhagyásával irányították a terrorista rendszert, a sok letartóztatott harcos, hazafi és a nemzeti felszabadítási mozgalom tagjai felett Bácskában és Jugoszlávia egyéb megszállt részeiben?

Amikor én vettem át a vezérkart, mindjárt összehívtam a másik, a hírszerző osztály vezetőit, valamint az összes magasabb rangú tisztet és közöltem velük, hogy én nem tűrök semmiféle atrocitást, erőszakot, kínzást, sem tömeges letartóztatást.

[3] Ha ön ilyen instrukciókat adott, akkor mégis hogyan lehetséges, hogy a kínzások és atrocitások közismerten a

kémelhárító [Az eredetiben csak magyarul szerepel a szó – A ford.] munka módszerei közé tartoztak?

Arra én nem tudok felvilágosítást adni. Nekem általában azt vetették a szememre, hogy naiv ember vagyok, mert ilyen [mármint enyhe – A ford.] módszereket alkalmazok a kémekkel szemben, a kémekkel ugyanis nem lehet ilyen módon eljárni. Én éppen azért állítottam Kudar [Lajos] ezredest a hírszerző osztály élére, mert ő nem volt szakmabeli és azért azt gondoltam, hogy új szellemet fog behozni. Én gyakran engedtem szabadon a tömegesen letartóztatott embereket. [Szombathelyi Ferenc saját kezű aláírása]

Ami a csendőrségi nyomozók és a kémelhárító közötti viszonyt illeti, egyes csendőrnyomozó különítmények a kémelhárításhoz voltak beosztva, nyomozás végzése céljából. Minden kihelyezett kémelhárító részlegnél 5-6 ilyen nyomozó volt. Ők nyomozták azokat az eseteket, amelyek kémkedéssel voltak kapcsolatban. Ezen nyomozók illetékességébe tartoztak a diverzáns-, szabotázs- és az azokhoz hasonló akciók. Az ő nyomozási módszereiket nem ismerem. Tudom azonban, hogy a csendőrség és a politikai rendőrség szervei érintve voltak az atrocitásokban és ez volt az általános légkör. Mindenki Hitlert akarta utánozni, én azonban mindenütt harcoltam e szellem ellen.

[4] Kinek a döntése alapján végezték a mozgósítást a megszállt Jugoszlávia területén és utána a szláv és a zsidó lakosság, valamint a nem megbízható magyarok elvitelét kötelező munkaszolgálatra és mi volt önnek, mint a vezérkar főnökének a szerepe ebben a dologban? Milyen eljárást alkalmaztak a munkában azokkal szemben, akiket e munkaszolgálatra köteleztek és speciálisan a zsidókkal szemben?

A mozgósításra és a munkaszolgálatra vonatkozó intézkedéseket a kormány hozta. A végrehajtást a honvédelmi miniszter végezte, de amikor a munkaszolgálatos egységeket a frontra vezényelték, én osztottam el azokat. Őket hadkötelesnek tekintették és az eljárás velük elvben

ugyanaz volt, mint általában a magyar katonákkal. Ismeretes előttem, hogy a zsidókkal a munkaszolgálatban rosszul bántak. De ilyen volt az általános magatartás. Ha tudomásomra jutott volna egy ilyen eset, azonnal felléptem volna ellene. Abból a célból helyeztem Tanító Béla tábornokot oda, hogy felügyelje a zsidók helyzetét a munkaszolgálatnál a fronton. Tanító jelentést tett a zsidók nehéz helyzetéről. Én vizsgálatokat tartottam, illetve több parancsnokot utasítottam a fronton, hogy tartsanak vizsgálatokat, de nagyon nehéz volt keresztülvinni, mert a csapatok fedezték azokat, akik a zsidók ellen atrocitásokat követtek el, ha valakit leváltottak akkor az új parancsnok gyakran rosszabb volt, mint az előző. Ha zsidót hazahívtam volna, megölték volna az úton. Nem emlékszem, hogy az én vezérkari bíróságom a fronton megbüntetett volna egy magasabb parancsnokot a zsidók üldözése miatt, alacsonyabbat viszont büntetett a zsidók meggyilkolása és kínzása miatt. Otthon a hátszágban Röder Jenő tábornok volt a zsidó munkaszolgálatos alakulat parancsnoka. Nem tudom, voltak-e nemzetiségekből összeállított munkaszolgálatos alakulatok. Azt nem tudom, hogy az élelmezésük gyengébb volt-e az előírtnál, de az általános előírás volt, hogy a munkaszolgálatos alakulatok gyengébb élelmezést kaptak, mint a harcoló alakulatok. Röder tábornok a honvédelmi miniszternek volt alárendelve, ennek ellenére én együttműködtem vele, annak érdekében, hogy megkönnyítsük otthon az országban a zsidók helyzetét. De az nagyon nehéz volt, mert ha valakit leváltottunk, a másik még rosszabb lett.

A kormány célja az volt, hogy a zsidókat munkaszolgálatokra küldje és a számarányuknak megfelelően szolgáljanak a fronton, de a megbízhatatlanságuk miatt nem voltak alkalmasak fegyveres szolgálatra. Más nemzeti-ségekkel szemben nem voltak különleges célok.

A mozgósítást azon a területen a kormány rendelte el, illetve a honvédelmi minisztérium.

Megszakítva 1 órákor.

[Szombathelyi Ferenc saját kezű aláírása]

Elkezdve: szeptember 7-én 9 órakor

[5] Kinek a döntése alapján lettek a politikai elítéltek és a Népfelszabadító Mozgalom tagjai a keleti fronton büntető alakulatba irányítva, és miért engedélyezte, hogy ott ők közvetlen fizikai bántalmazásnak legyenek kitéve?

Nem én hoztam létre ezeket az alakulatokat és nem használtam fel azokat. Azokat a minisztérium hozhatta létre. Ha valamely alakulat elment a frontra, nekem azután vele nem volt kapcsolat, mivel azok akkor német parancsnokság alá kerültek, akik azután szétszították őket a front egyes vonalain. Tudom, hogy az utóbbi háborúban voltak büntető zászlóaljok, amelyek elítélt rabokból álltak, amelyeket a legveszélyesebb helyekre küldtek. Ez így volt ebben a háborúban, így tudomásom volt róla, hogy léteznek elítéltekből álló büntető alakulatok, és hogy azokat a legveszélyesebb helyeken alkalmazták. Ismert, hogy munkaszolgálatos alakulatokat alkalmaztak aknák felszedésére, miután előzetesen utászok kioktatták őket, de közülük sokan elpusztultak. Arról azonban nincsen tudomásom, hogy kiirtották őket. Arra nem volt parancsuk, az csak alacsonyabb rangú parancsnokok visszaélése esetén lehetett. Ha én ilyen esetről tudomást szereztem volna, azonnal intézkedtem volna. Valamikor nyomozókat is kiküldtem a frontra, hogy bizonyos eseteket kivizsgáljanak. A front távol volt, nem tudtam mindenről, ami ott történik. De amikor személyesen is kimentem a frontra, hogy szemlét tartsak, akkor magam is érdeklődtem a zsidó munkaszolgálatos zászlóaljok sorsa felől és mindig kiadtam a parancsot, hogy velük tisztességesen és emberiségesen kell bánni. Fogalmam sincs arról, hogy Bácskából politikai elítélteket, szerbeket, és másokat kivittek a frontra elítéltekből álló egységekbe és ott őket közvetlenül, vagy közvetve kiirtották.

Megemlítem, hogy a magyar katonaság a hadműveleti irányítás, a csapatok alkalmazása és ellátása (anyagi ellátása) szempontjából a németeknek volt alárendelve. Fegyelmi és szervezési tekintetben volt önálló.

[6] Hogyan és miért került sor 1942 januárjában arra a döntésre, hogy Dél-Bácskában tisztogatást végezzenek és ki volt, aki azt a legfelső szinten eldöntötte?

Az teljes mértékben a belpolitika ügye volt, és így arról a belügyminiszter döntött. Annak a katonasággal nem volt kapcsolata. Én abban csupán annyiban voltam érdekelt, hogy kérték tőlem, mint alárendelttől, hogy adjak katonaságot a rendelkezésükre az akció végrehajtásához, amit meg is tettem. Január elején, nem emlékszem a dátumra, részt vettem egy értekezleten, amelyen ott volt a belügyminiszter, a honvédelmi miniszter és én. Ott a belügyminiszter közölte velünk, hogy nagy horderejű tisztogatási akciókra van szükség Dél-Bácskában, mert megszorodtak a támadások a csendőrség, a vasúti forgalom és egyebek ellen. Tőlem azt kérték, hogy adjak katonaságot erre a célra, mivel a csendőrségi erők, amelyek ott vannak, nem elegendők. Közvetlen indok erre az akcióra a fegyveres támadás Šajkášon a csendőrzárőr ellen, amelynek folyamán két vagy három csendőr halt meg. Ezen akció végrehajtására Feketehalmy-Czeydner tábornoknak, a szegedi V. hadtest parancsnokának adtam parancsot. Őt bíztam meg, mert óvatos embernek ismerem meg. [Szombathelyi Ferenc saját kezű aláírása] Úgy véltem, hogy ez nem más, csupán egy egyszerű tisztogatási akció, és Czeydnerrel nem azért bíztam meg, mert azt jelentős akciónak tekintettem, amelyet magának a hadtest parancsnokának kell vezetnie, hanem azért bíztam azt olyan magas beosztású tisztre, hogy ne legyenek túlkapások és atrocitások, és azt ily módon is akartam biztosítani. A másik ok meg az volt, hogy úgy véltem, ő ott kell legyen a csapatainál és ne Szegeden üljön.

Egyébként a magyar közvélemény és a magasabb köröké is elkeseredett volt a bácskai diverzáns akciók miatt és úgy látták, hogy a szerbek hálátlanok, mert a megszálló hadsereg békeszerető szándékkal jött oda. Ez volt a felső politikai tényezők véleménye is. A közvélemény energikus intézkedéseket követelt és különösen a jobboldaliak. A kormányból kitűntek a jobboldaliak, mert

ők erélyes intézkedéseket követeltek így: Reményi-Schneller, Jurcsek, Antal István, Szász Lajos, természetesen övelük én arról, illetve bizonyos eljárásokról nem beszéltem. Én óvatosságból még azt is javasoltam a belügyminiszternek, hogy kormány megbízottat küldjön ehhez a tisztogatáshoz, de ő azt felelte, az nem szükséges, elegendők arra az ispánok.

[7] Január 6-án ön elrendelte az V. hadtest parancsnokságának, hogy tisztogatást és megtorlást végezzen. Miért rendelt el megtorlást, vajon a megtorlás gondolata az öné avagy azt ön is parancsba kapta?

Én nem emlékszem, hogy megtorlást rendeltem el. Ha emlékszem ilyen szóra, én azt úgy fogtam fel, mint azon cselekedetek rendes megbüntetését, amelyek miatt a tisztogatást elrendelték. Én megtorlást nem rendeltem el, csupán az V. hadtestnek rendeltem el január elején, hogy adjanak csapatokat a tisztogatáshoz, azok a csapatok segítik a csendőrséget és a politikai rendőrséget a tisztogatás végrehajtásában. Parancsnoknak Czeydner jelöltem ki és neki rendeltem alá a csendőrséget és a rendőrséget.

[8] Ha nem volt szó speciális és különleges intézkedésekről, akkor miért rendelték a csendőrséget és a rendőrséget a katonaság alá, és ki döntött abban a kérdésben?

Ezt én magam rendeltem el a fegyveres erők felhasználására vonatkozó törvény értelmében, azért, hogy a vezetés egy kézben legyen és a felelősség kérdése is tisztázott legyen. Egységes vezetést rendelnek el társadalmi mozgalmak, lázadás és hasonlók esetében azzal a céllal, hogy az összes fegyveres erők egy kézben legyenek.

[Szombathelyi Ferenc saját kezű aláírása]

Megtörtént Feketehalmy-Czeydner szembesítése Szombathelyiweivel. Feketehalmy-Czeydner kijelenti: Amikor a Mátrában megkaptam a táviratot, átutaztam Pesten, kb. január 6-án személyesen elmentem Szombathelyihez, hogy tájékoztassam. Őt személyesen nem találtam az irodájában, csupán Sáska Elemér vezérkari ezredest, aki akkor nekem azt mondta, cél a tisztogatás, a leg-erélyesebb megtorlás, majd még részletesen megvilágított-

ta ezt a szót, olyan kifejezésekkel, amelyekre ma már nem emlékszem, de azok azt szolgálták, hogy megerősítsék az erélyes megtorlást. Mondta még, hogy telefonon már [Feketehalmy-Czeydner Ferenc saját kezű aláírása] részletesen beszélt Istókával, a törzse főnökével". Írásbeli parancsot kaptam a tisztogatásra, abban meg van említve a megtorlás szó is, és ezt a parancsot Szombathelyitől kaptam, illetve hozzáteszem, hogy ezt a parancsot távirat útján kaptam, azon nincsen kézi aláírás, hanem a vezérkar főnökének száma. [Feketehalmy-Czeydner Ferenc saját kezű aláírása]

Szombathelyi vádlott erre kijelenti: Én ilyen parancsot nem adtam ki és nem írtam alá. [Szombathelyi Ferenc saját kezű aláírása]

[9] Tájékoztasson, hogyan keletkezett az a parancs, amelyről Czeydner a szembesítéskor beszélt:

Valószínűleg Sáska adta ki a hátam mögött. Sáska volt a vezérkarban a leginkább jobboldali, és emiatt én őt le is váltottam 1943 tavaszán, ezt a németek kifogásolták. Helyesbíték, nem 1943 tavaszán, 1942 tavaszán váltottam le. A dátumra nem emlékszem, lehetséges, hogy május hónapban. Sáska a hadműveleti osztálynak volt a főnöke.

[10] Vajon Czeydner rendszeresen végzett katonai hadműveleteket a Šajkáš kerületben és vajon kapott-e parancsot, hogy végezzen? Hogyan lehetséges, hogy Czeydnernek és a törzse főnökének a vezérkar operatív osztálya vezetője adjon parancsokat, amikor az ön állítása szerint az egy szokásos tisztogatás kellene legyen a belpolitikai vonalon?

Én Czeydnernek nem adtam parancsot, hogy rendszeres hadműveleteket végezzen, de később jelentettek nekem a rendszeres hadműveletekről. Az operatív osztály főnöke kell, hogy mindenről tudjon és mindenről tájékozott legyen. Egyébként ő azért adott ki parancsot, mert arról volt szó, hogy csapatokat kell kirendelni tisztogatásra.

[11] Kapott-e ön már az első napokban jelentést arról, hogy harcok vannak, igazi katonai hadműveletek?

Igen kaptam még mindjárt az elején.

[12] A magyar vezérkari főnök DD *(Az elhárításról van szó. A kérdést Szombathelyi nem értette – A ford.)* alosztályának mi volt a funkciója és milyen megbízás alapján küldték azon alosztályból Fóthy Ferenc alezredest a tisztogatási akció végrehajtásának helyére?

Nem tudom, mi volt a DD alosztály. Fóthyt mint tanácsadót küldték a csendőrségre Czeydnerhez.

Utólag hozzáteszi: Lehetséges, hogy Fóthy az elhárító részlegben volt. Fóthy volt Czeydnernek is a rossz szelleme. Ő küldött a vezérkarnak részletes jelentéseket a nagy harcokról, mert amiatt nemsokára kitüntetést is kapott. Újszászy volt a vezérkar II. (elhárító) részlegének vezetője, és mint ilyen, nekem volt alárendelve. Nincsen tudomásom arról, hogy Fóthy kapott volna valami speciális feladatot, hanem őt azért küldték, hogy erősítse a szervek tájékoztatását. Az előbb mondtam, hogy őt azért küldték, hogy Czeydner tanácsadója legyen a csendőrség felé, mert neki az volt a funkciója.

Megszakítva 12 órakor. [Szombathelyi Ferenc saját kezű aláírása]

Folytatva 4 órakor.

Különben még hozzáteszem, hogy Fóthy nem csupán Czeydnernek volt rossz szelleme, hanem az egész šajkási raziának ő volt a rossz szelleme, mert ő állandóan lázította a honvédeket és rábeszélte őket, hogy kegyetlenkedjenek és terjesztette azt a felfogást, hogy a szerbek ellenséges beállítottságúak és aljasak.

[13] Hogyan tudott Fóthy így eljárni, mint az ön szervezetének tagja, ha nem kapott ilyen direktívákat?

Fóthyt én nem ismertem, őt soha nem láttam, nem tudtam, milyen a felfogása, csupán később láttam a szerepét, amikor megindítottam az eljárást a tisztogatási események miatt.

[14] Küldött-e Fóthy önnek jelentéseket a žabalji razzia időtartama alatt a tisztogatási akció lefolyásáról és mit tartalmaztak ezek a jelentések?

Fóthy Újszászynak küldött jelentést a razzia negyedik vagy ötödik napján, hogy partizán fegyveres erők Bánátból

átkeltek a Tiszán a Šajkáš területben, hogy a szerb lakos-
ságot felkelésre lázították, hogy komoly harcokat vívtak,
amelyekben a partizánokat legyőzték. Elmondta, hogy
Fóthynak milyen nagy szerepe volt abban, hogy értesítette
a mi csapatainkat a partizánok jelentőségéről és szándé-
kairól, és hogy ő ott együttműködött a mi vezetősé-
günkkel. Mi őt az ő elbeszélése alapján azonnal javasoltuk
kitüntetésre. (Az előző mondatban az „ő” szót töröltük és
utána a „Fóthy” szót írtuk be.)

[15] Czeydner mit jelentett a vezérkarnak a žabalji razzia
lefolyásáról?

Czeydner rendszeresen küldött hadijelentéseket, úgy
emlékszem egy alkalommal jelentette „csapataink széles
rajvonalon [A „rajvonala” az eredetiben zárójelben ma-
gyarul is – A ford.] haladnak előre”. Akkor csodálkoztam
és megijedtem és láttam, hogy a helyzet ott milyen
komoly. Ugyanúgy jelentést adott arról, hogy csapataink
jól és vitézül tartják magukat és dicsérettel nyilatkozott
róluk. Jelentette, hogy vérvesztéseink vannak, de nem
emlékszem, mennyi veszteséget jelentett. A partizánok
vesztéseiről mindig hallgatott. Azokból a jelentésekből
számomra az volt mindig a legjellegzetesebb, hogy ott har-
cokat vívtak. Deák ezredest kitüntetésre javasolta.
[Szombathelyi Ferenc saját kezű aláírása]

Elvégeztük Szombathelyi és Czeydner vádlottak szem-
besítését, de Czeydner vádlott kijelenti: Én naponta kétszer
küldtem jelentést, amelyek körülbelül azonosak voltak
azokkal a jelentésekkel, amelyeket Deák küldött, csak
stílusban különböztek. Nem tudom vajon kétszer, vagy
egyszer, de ezen értesítésekben minden nap jelentettem a
partizánok veszteségeiről is, azok a veszteségek kezdetben
naponta 50–100 volt, ezzel szemben a mi veszteségeink
néhány halott és sebesült volt. Később a partizánok veszte-
sége lecsökkent kb. 20-ra, a mi veszteségeink kb. 2
sebesültre. Emlékszem, hogy kb. január 10-12-én összeítő
jelentést küldtem a veszteségekről, abban a partizánok
vesztését kb. 500-600-ban jelöltem meg, a mi vesztesé-
geinket abban a jelentésben nem emlékszem, de úgy gon-

dolom, körülbelül harminc volt. [Feketehalmy-Czeydner Ferenc saját kezű aláírása]

Megemlítem, hogy Pesten a tárgyaláson két évvel később a periratban egy jelentést láttam a veszteségekről, amelyeket Fóthy adott Újszászynak, abban az elesett partizánok és segítőik számát 600 vagy 800-ban jelölték meg. Fóthynak az a jelentése nem beszélt a mi csapataink veszteségéről. [Feketehalmy-Czeydner Ferenc saját kezű aláírása]

Szombathelyi vádlott a szembesítés alkalmával kijelenti: szó volt 600-700 fogolyról, de nem halotról, azok a foglyok állítólag internáltak voltak. [Szombathelyi Ferenc saját kezű aláírása]

Hozzáteszem, hogy azokat a jelentéseket, amelyeket Czeydnertől kaptam, a honvédelmi miniszternek továbbítottam.

Igaz, hogy ő Czeydnertől közvetlenül is kapott jelentéseket, éspedig ugyanazokat a jelentéseket, amelyeket nekem is küldött, én mégis elküldtem neki a kapott jelentéseket, hogy ő, a miniszter is szerezzon tudomást a dologról.

Mint a vezérkar főnöke, személyesen a honvédelmi miniszternek voltam alárendelve. A hadműveletekről azonban a döntést a kormányzó hozta a vezérkari főnök, vagyis az én indítványom alapján, még akkor is, ha előzetesen már jelentést adtam arról a honvédelmi miniszternek.

Igaz, hogy Czeydner jelentése szerint Šajkáson hadműveletet végeztek, voltak halottak, sebesültek és foglyok. Mégis én erről nem értesítettem a kormányzót, sőt arról még a kormányzó fő adjutánsával, Keresztes-Fischer Lajos tábornokkal sem beszéltem, éspedig azért, mert arról ők tájékoztak Czeydner jelentései alapján. Megemlítem azonban, hogy én naponta nem adtam jelentést a kormányzónak, illetve Keresztes-Fischer Lajos tábornoknak a doni hadműveletekről sem a keleti fronton. Csupán akkor, ha a doni frontra új csapatokat kellett volna küldeni, akkor tettem volna arra javaslatot a kormányzónak. Amikor a meghatározott csapatok Šajkáš területben voltak, akkor

én arról értesítettem a kormányzót Keresztes-Fischer tábornok útján. A Šajkáš kerületben folyó eseményekről ugyanazon minta szerint azaz azonos formában lettek elküldve, mint a jelentések a keleti frontról.

[16] A jelentésekben, akár Czeydnerében, akár Fóthyéban megemlítették-e valamikor is, hogy volt-e szükségtelen fegyverhasználat, azaz voltak-e kegyetlenkedések?

Nem, azt kifejezetten tagadták.

[17] Vajon a žabalji razia idején kapott-e más forrásból adatokat, hogy az ön fegyveres erői kegyetlenségeket követnek el?

A razia negyedik, ötödik, vagy hatodik napján értesített a belügyminiszter, hogy a honvéd csapatok ártatlanokat ölnek meg.

[18] Ezek után ön mit tett?

Azt hiszem január 10-én adtam Czeydnernek utasítást, hogy jogellenes kivégzéseket, illetve erőszakoskodásokat nem szabad cselekedniük. Abban a parancsomban nem említettem meg, hogy azt a belügyminisztertől hallottam. Czeydner erre Fóthy útján és Fóthy pedig Újszászy útján jelentette, hogy ők semmiféle atrocitást nem követtek el, fegyvert csakis előírás szerinti esetekben használtak. [Szombathelyi Ferenc saját kezű aláírása]

19) Hogy lehet az, hogy Czeydner Önnek erre nem válaszolt közvetlenül, hanem Fóthyn és Újszászyn keresztül, amikor Czeydner különben naponta kétszer küldött jelentést?

Nem tudom, hogy hogyan, miért volt ez.

Szembesítés: Szombathelyi és Czeydner vádlottak között. Czeydner kijelenti: január 10. körül semmiféle parancsot nem kaptam Szombathelyitől, a vezérkari főnöktől arról, hogy ne hajtsak végre jogtalan kivégzéseket és atrocitásokat, ezért nem is feleltem Fóthyn keresztül. Én Fótyval semmiféle kapcsolatot nem tartottam. [Feketehalmy-Czeydner Ferenc saját kezű aláírása]

Szombathelyi vádlott kitartott korábbi kijelentése mellett. [Szombathelyi Ferenc saját kezű aláírása]

Megszakítva: 18 órakor

Folytatva: 20 órakor

[20] Hát nem volt önnek feltűnő, hogy Czeydner a jelentéseiben a saját fegyveres erők véres veszteségeiről beszélt, de az ön állítása szerint mindig hallgatott a partizánok veszteségeiről? És hogy van az, hogy Fóthy nagy harcokról beszél, de nem mond adatokat a veszteségekről? Másrészt a Belügyminisztérium az önök fegyveres erői részéről ártatlan emberek megöléséről beszél? Mindezek miatt miért nem rendelt el szigorú kivizsgálást és miért nem akadályozta meg a megtörténeteket?

Nekem nem volt gyanús semmi, mert teljesen megbíztam Czeydnerben és azt gondoltam, hogy ahol Czeydner ott van, nem történhet jogtalanság. Amikor a belügyminiszter atrocitásról beszélt, nem tulajdonítottam neki nagyobb figyelmet, mert amikor a civil közigazgatás a fegyveres erők beavatkozását kéri, akkor mindig jajgatnak, hogy a fegyveres erők erőszakoskodnak. Én csak az alámrendelt parancsnokomban bízhattam meg, aki nekem a hadműveletek és a harcok rendes menetéről adott jelentést, én azt hittem, az atrocitások kitalált mesék. Mivel a hadtestparancsnok a helyszínen volt, nem tartottam szükségesnek, hogy különleges ellenőrzéseket tegyek. Czeydner nálam volt a Žabaljon és környékén végzett razzia befejezése után és az alkalommal tagadta, hogy bármiféle atrocitásokat követtek volna el. Ő csupán azt mondta, lehetséges, hogy a fegyveres harcok folyamán valakit esetleg megöltek, de ilyesmi a harcok folyamán rendszerint megtörténik, de különben nincsenek semmiféle atrocitások. Czeydner kb. január 14-én vagy 15-én volt nálam, hogy ezt a jelentését megtegye. Én ezt teljes mértékben elhittem. 1942 áprilisáig, illetve májusáig nem volt tiszta képem az eseményekről, amikor elküldtem a katonai ügyészt, hogy a dolgokat kivizsgálja. Sőt amikor 1942 májusában eljött hozzám Declava Zoltán vezérezredes, a hadseregcsoport parancsnoka, hogy engem tájékoztasson arról, hogy a razzia folyamán történtek atrocitások, öldöklések és kegyetlenségek, neki sem hittem el és azt gondoltam, hogy azok közönséges siránkozások. Czeydner a

Novi Sad-i razzia után is azt mondta nekem, hogy minden a legnagyobb rendben van. A katonai ügyész jelentései és a razziában részt vevő csapatok naplói felfedték a tényleges helyzetet. Végül április végén, amikor az ellentmondásokat láttam, [Szombathelyi Ferenc saját kezű aláírása] küldtem el dr. Babos Józsefet, a vezérkar ügyészét, hogy az ügyeket kivizsgálja és csupán az ő értesítése után kaptam tiszta képet arról, hogy borzalmas katasztrófa történt. Az ellentmondások, amelyeket 1942 áprilisában vagy májusában találtam, indítottak arra, hogy a saját katonai ügyészemet küldjem az ügy kivizsgálására. Ezek az ellentmondások egyrészt Czeydner jelentései voltak, amelyek azt állították, hogy minden rendben folyt le az előírásoknak megfelelően, másrészt azok a hírek, amelyek a razzia atrocitásaival kapcsolatban keringtek.

[21] Fóthy tett-e jelentést önnek a „Délvidéken” a „kommunisták ellen foganatosított vizsgálatokról”, amelyeket a razzia alatt folytattak?

Nekem nem jelentett és nem tudom, értesítette-e Újszászyt.

[22] Mikor és miért döntöttek arról, hogy a razziát kiterjesztik Stari Bečejre, Srbobranra és Novi Sadra is?

A belügyminiszter 1942. január 14-én vagy 15-én kérte a razzia kiterjesztését Stari Bečejre, Srbobranra és Novi Sadra is, mert a környékről sok ember elmenekült Žabaljra és környékéről a razzia elől, hogy a nagyvárosok dzsungelében rejtőzzön el. Tőlem csapatokat kért a razzia kiterjesztéséhez. Illetve kiegészítem, hogy nem a belügyminiszter kérte a razzia kiterjesztését, hanem ő hozott olyan formális döntést, hogy azt az ispánok, a csendőrség és a rendőrség kérje. Nem tudom, hogy milyen formában született meg az a határozat.

[23] Miről döntött a január 12-i értekezlet, amelyen önön kívül a honvédelmi miniszter és a belügyminiszter is részt vett?

Elhatározta, hogy Novi Sadot meg kell tisztítani azon gyanús elemektől, akik a žabalji razzia elől oda szöktek. Az értekezletet a belügyminiszter hívta össze. Nem tudom,

hogy Bárdossy miniszterelnök engedélyezte-e a razzia kiterjesztését, de azt hiszem, hogy Keresztes-Fischer arról előzetesen tárgyalt Bárdossyval és azt, hogy ők beleegyeztek. A belügyminiszter nem beszélt ezen az értekezleten a žabalji razzia atrocitásairól és azt hiszem, hogy nem is tudott arról, mert ha tudott volna, nem rendelte volna el ezt az újabb razziát. Arról volt szó, hogy a csapatok a žabalji razzián jó magatartást tanúsítottak, és teljesítették kötelességüket. Azon az értekezleten én azt a feladatot kaptam, hogy újra adjak csapatokat a razzia számára, és pedig Czeydnernek és az ő csapatainak. Nem tudom, hogy miért tartották ezt az értekezletet, amikor arról engem telefon útján is értesíthettek volna. Az értekezleten a honvédelmi miniszter jelen volt, mert az politikai ügyről döntött. Az ő szerepe az volt, hogy beleegyezését adja, mert az ő hozzájárulása nélkül nem rendelkezhettem volna a fegyveres erők felhasználásáról.

[24] Önnek mi volt a hozzáállása az értekezlet döntéséhez?

Parancsot adtam a csapatok alkalmazására Czeydnernek, elrendeltem a parancsnokság átvételét a csapatok felett és felhívtam a figyelmet a csapatok bevetésére vonatkozó törvények betartására.

[25] Amikor a figyelmeztetést kiadta a fegyveres erők bevetésére vonatkozó törvények betartására [Szombathelyi Ferenc saját kezű aláírása] a január 15-i parancsában, miért rendelte el a „legszigorúbb eljárás alkalmazását a tisztogatás és a megtorlás során”?

Arról nem tudok semmit, nem volt rá semmi okom.

Utólag gondoltam rá, mivel a szöveget nekem felolvasták, hogy ilyen parancsot adtam ki. A legszigorúbb eljárás és megtorlás alkalmazását szavak alatt azt értettem, hogy fegyvert kell használni, ha a mi fegyveres erőnket megtámadják és semmi mást.

[26] Mit értett abban a parancsban „kirívó jogtalanságon”? [Az eredetiben zárójelben magyarul is – A ford.]

Azt azért tettem a parancsba, hogy a „megtorlás” kifejezést enyhítsem, nehogy az túl sokat jelentsen.

[27] Nem jelenti-e az, hogy kerülni kell a „kirívó jogtalanságot” éppen azt, hogy jogtalanságot mégis el lehet követni?

Azt gondoltam, hogy kisebb jogtalanságnak számít valakit megpofozni, vagy fenékbe rúgni, kirívóbb jogtalanság valakit megölni, mert az botjával felém ütött vagy megölni valakit, akinek a családtagja rám lőtt.

[28] Mit értett azokon a szavakon, amikor elrendelte, hogy a tisztogatás és a megtorlás ne menjen át az „indokolatlan kegyetlenségbe és vérontásba”?

Ez alatt azt értettem, hogy ne történjen meg az, ami Novi Sadon megtörtént.

[29] Gondolt-e arra, hogy az olyan határozatlan kifejezéseket, mint „kirívó jogtalanságok”, „indokolatlan kegyetlenségek”, az ön alárendelt parancsnokai önkényesen fogják értelmezni és csak az előző kifejezéseket fogják megtartani vagyis: „a tisztogatás folyamán a legerélyesebben kell eljárni és megtorolni”?

Nem, mert azt a parancsot én Czeydnernek adtam ki és ezt a tágan megfogalmazott parancsot Czeydnernek a helyzetnek megfelelően kellett alkalmaznia, és ha Czeydnernek valami kétsége lett volna, meg kellett volna engem kérdeznie.

[30] A nagy jogtalanságok és oktalan kegyetlenségek elkerülését nem a žabalji razzia kegyetlenségeinek tapasztalatai miatt rendelte-e el, mert akkor is ön adott parancsot a megtorlásra.

Én Žabaljra vonatkozóan nem adtam parancsot megtorlásra. Novi Sad esetében azért rendeltem el megtorlást, mert a Žabaljra vonatkozó jelentésekben említették, hogy a partizánok alattomosan támadnak katonáinkra házak pincéiből és padlásairól stb.

[31] Czeydner és Fóthy az újvidéki razzia folyamán mit jelentettek önnek?

Fóthy nekem nem jelentett semmit. Czeydner rendszeresen jelentette, hogy minden rendben folyik, a csapatok magatartása kiváló, a 20 fokos hidegben is teljesítették kötelességüket, jelentette, hogy voltak harcok, utcai har-

cok és hogy a honvédeknek vannak veszteségei és sebesültjei, de nem emlékszem hány és nem emlékszem, hogy mennyi veszteséget jelentett a partizánoknál. Czeydner jelentette, hogy van néhány halott a honvédeknel is. Czeydner tagadta, hogy a honvédek kegyetlenkednek. Arról Fernbach adott jelentést Keresztes-Fischernek, arról engem a razzia másnapján Bárdossy miniszterelnök értesített. [Szombathelyi Ferenc saját kezű aláírása] Bárdossy azt mondta nekem, hogy azt állítsam le. Én hát táviratot küldtem Czeydnernek, de ő azt jelentette nekem, hogy csupán egy kislányt öltek meg, amikor 6 óra után ment vízért, de tagadta, hogy más atrocitást elkövettek volna.

[32] Mondjon el mindent Milan Popović szerepéről a razzia alatt, és az ön vele való egyéb kapcsolatáról!

A Novi Sad-i razzia előtt néhány nappal felhívott engem Keresztes-Fischer és közölte, hogy hozzám fogja küldeni Milan Popovićot és kérdezte, hogy egyetérték-e azzal, hogy Popović lemenjen és jelen legyen a razzia alkalmával. Én azt mondtam, hogy örömmel hozzájárulok. Azután eljött hozzám Popović, bemutatkozott és közölte, hogy a belügyminiszter őt kívánja leküldeni Czeydnerhez. Ő rám jó benyomást tett, és mondtam, hogy csak menjen. Valószínű, hogy ajánlólevelet adtam neki Czeydnerhez, abban a levélben bemutattam őt Czeydnernek és megemlítettem, hogy Popović a segítségére lesz, mivel ismeri a körülményeket. Bizonyos idő múlva, de nem emlékszem mikor, Popović visszajött és panaszkodott nekem, hogy nem tud Czeydnerrel együttműködni, mert Czeydner azt mondta neki, hogy ő germanofob.

Ezen esemény után Popović gyakran interveniált nekem olyan ügyekben, amelyekben halálos ítéletről, vagy megkegyelmezésről volt szó. Egyébként Popovićcsal néha Lángnál, a Jugoszláv-Magyar Társaság elnökénél is találkoztam. Helyesbítem a vallomást, Popović nem azért jött hozzám, hogy kegyelmet kérjen, hanem rendszerint az érdekeltek fordultak Čirić püspökhöz, hogy kérjen kegyelmet, ezekben az esetekben Čirićnek kellett engem felhív-

nia. Akkor én megkérdeztem Milan Popovićot, mi az ő véleménye. Megemlítem, hogy én szívesen adtam volna kegyelmet. Helyesbítek Ćirić nem telefonált, hanem táviratozott.

[33] Milyen volt az ön kapcsolata Irinej Ćirić bácskai püspökkel?

Kétszer voltam Novi Sadon, először 1942 májusában és másodszer 1943 nyarán. Mindkét alkalommal udvariasságból látogattam meg őt, innen ered az ismeretségünk.

Azon kívül, mintegy 7-8 megkegyelmezési ügyre emlékszem. Semmi más kapcsolatom nem volt vele. Mind ezen kérvények esetében úgy emlékszem segítségére voltam, kivéve Svetozar Marković esetét. Az említett két találkozás alkalmával a beszélgetés konvencionálisan folyt le, beszéltünk a szerbekről, azok magyarországi problémáiról. Ćirić azt mondta, hogy a szerbek szorgalmas és szófogadó nép, csak van köztük néhány pártütő lázadó. Levelezést nem folytattam vele és más kapcsolatunk sem volt.

Befejezve 23.30 órakor

[Szombathelyi Ferenc saját kezű aláírása]

[34] Vallomásában azt mondta, hogy még március hónapban, amikor Declava tábornok őnt tájékoztatta, sem tudott arról, hogy a razzia idején atrocitások, gyilkosságok és kínzások történtek, azaz azt nem hitte el. Hogy lehet akkor, hogy már január 29-én, azaz közvetlenül a razzia után Czeydnernek instrukciót adott arról, hogy a razziával kapcsolatos dolgokat vizsgálja, de a háború befejezése előtt nem kell a gaztetteket elkövetőket megbüntetni, akkor miért adott ilyen instrukciókat?

Január végén nálam volt Czeydner, hogy jelentést tegyen, akkor megint mondta, hogy nagy harcok voltak és ismertette ezeket a harcokat és újból kiemelte a csapatok kiváló és bátor magatartását. Akkor nem volt szó semmiféle atrocitásokról, azt sem mondtam, hogy bármit is kivizsgáljon, csupán azt mondtam neki, hogy az eseményekről írásbeli jelentést adjon. Ugyanúgy nem adtam neki

instrukciót arról, hogy a gonosztettek elkövetőinek megbüntetését a háború végéig el kell halasztani. [Szombathelyi Ferenc saját kezű aláírása]

[35] Szembesítést végeztem Szombathelyi és Czeydner vádlottakkal, az alkalommal Czeydner kijelentette:

Január 28-án vagy 29-én katonai játékok [törzsvezetési gyakorlatok – A ford.] voltak Pesten. Ezekre a játékokra felmentem Pestre. Már előzetesen kértem engedélyt, hogy Pestre menjek azért, hogy személyesen beszéljek Szombathelyi tábornokkal és személyesen referáljak az atrocitásokról, amelyekről nem akartam írásban referálni a magyar csapatok jó hírneve miatt és amiatt, hogy a dolgok nem voltak még megfelelően kivizsgálva és még amiatt, hogy Szombathelyivel, mint idősebb bajtárssal tanácskozzam. Ez alkalommal szó szerint mondtam neki, hogy a razzia folyamán két nagy disznóság történt. Az első Zöldy esete volt, a második a strandon történt eset volt. Szombathelyi arra nekem azt mondta „Erről ráismerek Zöldyre, ő nekem már csinált disznóságokat Kárpátalján” és azt hiszem, hogy akkor Szombathelyi egy pravoszláv kolostort említett Kárpátalján. Szombathelyi nekem azt tanácsolta, hogy ezzel a dologgal kapcsolatban katonai-közigazgatási vizsgálatot indítsak, megemlítve, hogy neki erre vonatkozóan van tapasztalata, mivel a vizsgálat folyamán felmerülő bűnök megbüntetését el kell halasztani a háború végéig, illetve befejezéséig. [Feketehalmy-Czeydner Ferenc saját kezű aláírása]

Utólagosan hozzáteszem, nem emlékszem, hogy ez alkalommal szó volt-e žabalji atrocitásokról, [pontosan emlékszem szavak áthúзва] arról külön beszéltünk-e, de úgy gondolom, hogy általánosságban beszéltünk atrocitásokról a razziák folyamán. Egyébként pontosan emlékszem, hogy amikor a látogatás alkalmával Szombathelyi fogadott, nagyon rossz hangulatban volt és mindjárt az elején szemrehányásokat tett azon atrocítások miatt, amelyek a razziák alkalmával történtek és mondta, hogy arról tud a nyilvánosság is. Nem tudom, hogy ezen alkalommal a katonai-közigazgatási vizsgálat jegyzőkönyvé-

nek beterjesztésekor kb. február 10-e körül mondta nekem Szombathelyi, [Feketehalmy-Czeydner Ferenc saját kezű aláírása] hogy Bárdossy miniszterelnök is érdeklődik az ügy iránt. Emlékszem, hogy akkor az egész csomaggal, amely olyan sárga színű volt, mint a citrom, elment Bárdossyhoz. Bárdossyhoz február 10-e körül mentem el Szombathelyi tábornokkal vagy Keresztes-Fischer miniszterrel, amikor már megvoltak nekem a vizsgálati jegyzőkönyvek. Bárdossy ez alkalommal nagyon izgatott volt, eszembe jutott, hogy az atrocitások felháborították Amerika, Svájc stb. semleges országok közvéleményét. Én azt mondtam, hogy a katonai célt elértük, mert egy éven belül nem lesznek partizán harcok, és ezzel az egész V. hadtest felszabadul a keleti fronton való harcra. Bárdossy azt mondta, hogy az a dolog nagyon kellemetlen. Hozzáteszem, hogy a razzia az atrocitás miatt egy nappal előbb fejeződött be a tervezettnél, vagyis január 29-én 30. illetve 31. helyett. Éppen akkor érkeztek hírek az új atrocitásokról a Stari Becej-i razzián, Szombathelyi tábornok azt kérdezte, mikor van a razziáknak vége, én mondtam, hogy január 31-én, erre ő mondta, „fejezd már be a razziát”. [Feketehalmy-Czeydner Ferenc saját kezű aláírása]

A szembesítésen Szombathelyi vádlott kijelenti: Azon alkalommal január 29-én, amint mondtam, Czeydner tábornok általában a harcokról beszélt, de utólag eszembe jutott, hogy akkor volt szó bizonyos atrocitásokról, Zöldyéről és az esetről a strandon, de hogy azok az atrocitások mik voltak, arról nem beszéltünk. Czeydner tábornok azt mondta, hogy azok az atrocitások érthetőek, mivel a csapatok a három napos nagy hidegben végzett szolgálatukban elvesztették türelmüket, annál is inkább, mert a nagy hideg mellett a padlásokról a partizánok is lőttek rájuk. Most Czeydner tábornok vallomása után eszembe jutott, hogy instrukciókat adtam Czeydnernek, hogy hivatalos ügyési eljárás formájában vizsgálja ki az atrocitást, és hogy a különleges eset miatt az eljárást és a büntetéseket esetleg halasztassák el a háború végére, de a hiva-

talos ügyészi eljárás eredményéről adjon jelentést. Igaz, hogy azt mondtam, hogy én is végeztem ilyen adminisztratív ügyészi eljárást az oroszországi Kárpátok előterében. Azt hiszem, hogy az ilyen hivatalos ügyészi eljárás rendszerint megelőzi a büntetőbírói eljárást, avagy annak egy részét. [Szombathelyi Ferenc saját kezű aláírása]

[36] Az ön helyettese, Bajnóczy tábornok, az ön tudtával miért adott Czeydnernek utasítást telefon útján, hogy két vagy három honvédnek adjon kegyelmet, akiket az V. hadtest katonai bírósága halálra ítélt a razzia során elkövetett gaztettek miatt, és ezen telefonbeszélgetés közben miért mondta, hogy a halálos ítélet végrehajtása nem kívánatos?

Erre nem emlékszem.

[Szombathelyi Ferenc saját kezű aláírása]

[37] A razziában részt vett fegyveres erők tisztai és parancsnoki csoportjának bírói eljárását a vezérkari főnök bírósága miért csak az események után két évvel kezdte meg és a bírósági eljárás folyamán megállapították-e, hogy ők az egyedüli felelősök a Bácskában 1942 januárjában elkövetett gaztettekért?

Úgy emlékszem 1942 áprilisában rendeltem el Babosnak – mint ahogy azt már mondtam –, hogy indítson vizsgálatot a razziával kapcsolatban történetekről, és pedig rendes bírósági eljárást. Ő ezeket a vizsgálatokat úgy emlékszem májusban elvégezte, ezek kb. 6 hétig tartottak. Ezen vizsgálatok eredményeként én már akkor elrendeltem az eljárást Czeydner, Grassy és Deák ellen, a kormányzó az eljárás megszüntetését rendelte el mind a három személy esetében. Az eljárás megszüntetése tisztán politikai volt, ugyanis nem volt szerencsés, hogy amikor mozgósítás volt folyamatban a Szovjetunió ellen, a gaztett miatt folt essék magas katonai vezetőkre. Az eljárást abban a témában 1943 végén illetve 1944 elején vették elő, mivel nem volt szerencsés azt korábban kezdeni. Igaz, az katonai bíróság volt, katonai büntető törvény alapján, de a korábbi politikai tényezők úgy látták, hogy nem alkalmas azt a dolgot meg-

bolygatni. A kül- és belpolitikai körülmények voltak azok, amelyek azt diktálták, hogy az ügyet két év múlva kell újra elővenni, de arra nem tudok felvilágosítást adni, hogy melyek voltak azok a kül- és belpolitikai körülmények és események.

A pesti bírósági eljárás eredménye 1944 elején az volt, hogy letartóztattak 10-15 csendőr- és honvédtisztet, azok vádiratot kaptak, ezek mind alacsonyabb rangban voltak, mint Czeydner és mind neki voltak alárendelve. A bírósági ítélet eredményeként senki olyannak a felelőségét nem állapították meg, akinek magasabb rangja lett volna Czeydnernél, sem a politikai, sem a katonai tényezők közül. Czeydner és társasága megszökött és így az ügyet nem lehetett teljesen kivizsgálni a magasabb funkcionáriusok vonatkozásaiban. Engem ott nem hallgattak ki tanúként.

A tárgyalás kezdetben nyilvános volt, de a nyilasok felfordulást rendeztek, és a vádlottak mellett tüntettek, ezért a második vagy a harmadik napon zárt tárgyalást rendeltek el.

Önéletrajz: *[Az önéletrajz a jegyzőkönyvben folytatólágosan, kihagyás nélkül következik – A ford.]* Apám cipész volt Mosonban, anyám háziasszony, csak egy kis családi házunk volt. Gyermekkoromat Mosonban töltöttem el, ott végeztem az elemi iskolát, a gimnázium négy osztályát Magyaróváron. A többi iskolámról már adtam ismeretést. 1906-ban kaptam először tiszthelyettesi beosztást Nyitrán a 14. honvéd gyalogezrednél. 1907-ben lettem hadnagy ugyanabban az ezredben. 1911-ben Bécsbe kerültem vezérkari iskolára, ott voltam a háborúig. Akkor lettem vezérkari főhadnagy és Temesvárra osztottak be a VII. hadtest vezérkarába, velük mentem Galíciába az orosz frontra. Ott különböző alakulatoknál szolgáltam, mint vezérkari tiszt. 1915 júniusában százados lettem. 1918 júniusáig voltam a fronton, ezután a honvédelmi minisztériumba helyeztek vezérkari beosztásban. Ott dolgoztam 1918 októberéig, és ezután átmentem az ún. katonapolitikai osztályra. *[Szombathelyi Ferenc saját kezű aláírása]* 1919 márciusáig, azaz a kommunizmus kitöréséig voltam

ott. Utána áthelyeztek Gödöllőre a Vörös Hadsereg vezérkarába, mint vezérkari tisztet. Ott maradtam augusztusig, a kommün végéig. Utána a Horthy-hadsereg katonai igazolóbiztossága elé kerültem. Ettől a bizottságtól 3 hónap szabadságot kaptam, a szabadság után a Honvédelmi Minisztérium operatív részlegéhez osztottak be. Akkor még százados voltam. Ott 1921 májusáig maradtam, majd mint vezérkari tiszt Szombathelyre kerültem a 3. vegyesdandárhoz. Ott maradtam 1923 októberéig, majd ismét átkerültem a vezérkar I. osztályára és ott 1923 novemberében őrnagy lettem. 1926-ban a pesti vezérkari iskolán oktató lettem és ugyanazon év novemberében alezredes lettem, 1929-ben ezredes. 1930-ban ismét Szombathelyre kerültem, mint a 3. vegyesdandár parancsnoka. 1933-ban, Kárpáthy Kamilló hadseregtábornoknak, a honvédség parancsnokának adjutánsa lettem. 1936-ban Budapesten a Ludovika Akadémia parancsnoka lettem, 1937-ben neveztek ki tábornokká. 1938-ban Keresztes-Fischer vezérkari főnöknek lettem a helyettese és 1939. január 1-jén a kassai VIII. hadtest parancsnoka. 1940 novemberében altábornagy lettem, és 1941 júniusában átvettem a parancsnokságot az úgynevezett Kárpát-hadseregcsoporthoz, amely a németekkel együtt egészen a Dnyeszterig vonult. 1941. szeptember 5-én vagy 6-án pedig a vezérkar főnöke lettem egészen 1944. április 3-ig. Azután elrejtőztem a németek elől, először Irinyipusztán voltam Budapest mellett, ez Varsányi földbirtokos tulajdona volt, majd Abonyban egy zsidó szőlőjében bújtam el – a nevét nem tudom. Október 14. után a Sztójay-kormány bíróság elé állított, amiért amerikai ejtőernyősöket fogadtam. A pesti vezérkari bíróság ítélezett felettem és az felmentett. De a Szálasi-kormány nem fogadta el az ítéletet, november 5-én vagy 6-án letartóztatott és a sopronkőhidai börtönbe záratott. Ott megint bírósági eljárást indítottak ellenem, mivel én megindítottam az eljárást a Novi Sad-i bűncselekményeket végrehajtók ellen, de ítéletet nem hoztak, mivel március végén bejöttek az oroszok. Onnan elvittek minket a bajorországi Gschaidba részben gyalogmenetben, majd

Simbachba vittek, ott 1945. május 1-jén kiszabadítottak az amerikaiak. Ott egy hónapig szabad voltam, majd június 5-én az amerikaiak megint lefogtak, mint háborús bűnöst. Ott különböző börtönökben és fogolytáborokban voltam, és pedig Stambergben, Bischofswieseben Frankfurt mellett, Freisingenben és utoljára Salzburgban. 1945. október 10. körül hoztak minket haza és mindjárt októberben a magyar népbíróság Molnár-tanácsa elé állítottak, ott 1946. március végén 10 év börtönre ítélték, a Népbíróságok Országos Tanácsa Bojta tanácsa azonban május végén, mint háborús bűnöst, életfogytiglani szabadságvesztésre ítélte. 1946. július 10-én hoztak Novi Sadra.

Befejezve szeptember 8-án 12.30-kor.

A jegyzőkönyvet nekem felolvasták és anyanyelvemre lefordították.

[Szombathelyi Ferenc saját kezű aláírása]

Vajdasági Legfelsőbb Bíróság
Novi Sad

Archív gyűjtemény
Leltári szám: 8546
Szám: VK. 16/1946

A nép nevében!

A Vajdasági Legfelsőbb Bíróság mint büntetőbíróság abban a tanácsban, amelyet az alábbiak képeznek: Varga Péter, a Vajdasági Legfelsőbb Bíróság elnöke, Kovács Kálmán, a Vajdasági Legfelsőbb Bíróság bírása és Stevan Krdžalia, mint a tanács tagjai és Sofija Nedučin, mint jegyzőkönyvvezető, a Szombathelyi-Knausz Ferenc és vádlott társai elleni 1946. október 13-i vádirata alapján október 22-től október 28-ig megtartott nyilvános tárgyaláson a vádlottak: Szombathelyi Knausz Ferenc, Feketehalmy-Czeydner Ferenc, Grassy József, Gaál Lajos, Dr. Zöldy Márton, Dr. Bajsay-Bauer Ernő, Dr. Nagy Miklós, Bajor-Bauer Ferenc és Perepatić Pál; Dr. Gyetvai Károly,

vajdasági államügyész-helyettes és Žarko Matijašević újvidéki körzeti ügyész, valamint a vádlottak védői és pedig Dr. Svetozar Stakić ügyvéd, mint Szombathelyi Knausz Ferenc és Perepatic Pál kirendelt védője, Dr. Jefta Nović ügyvéd, mint a vádlott Feketehalmy-Czeydner Ferenc és Bajor-Bauer Ferenc kirendelt védője és Milan Ivanović ügyvéd, mint a vádlott Grassy József védője és Mihajlo Ramać ügyvéd, mint a vádlott Dr. Bajsay Bauer Ernő és Dr. Nagy Miklós védője és Katarina Marinković ügyvéd, mint a vádlott Dr. Zöldy Márton és Gaál Lajos kirendelt védője, valamint Petar Aranicki körzeti bíró, mint tolmács jelenlétében az elvégzett bizonyítási eljárás, valamint a vád és a védelem meghallgatása után 1946. október 30-án kihirdette ezt az

Ítéletet:

- I. Szombathelyi-Knausz Ferenc vádlott 1887. május 17-én született Győrben, apja Knausz Ferenc, anyjának leánykori neve Szombathelyi Anna, magyar, a Magyar Köztársaság állampolgára, tábornok, a volt honvéd hadsereg vezérkarának főnöke, nő, utolsó tartózkodási helye Budapest, vagyontalan, Budapesten a magyar népbíróság jogerősen életfogytiglani börtönre ítélte mint háborús bűnöst, jelenleg vizsgálati fogságban van.
- II. Feketehalmy-Czeydner Ferenc vádlott 1890. november 20-án született Piskin (Románia), apja Gusztáv, anyja leánykori neve Alinger Wilhelmina, magyar, a Magyar Köztársaság állampolgára, a volt honvéd hadsereg tábornoka, nő, egy gyermek apja, a magyar népbíróság által háborús bűntett miatt kötél általi halálra ítélve, jelenleg vizsgálati fogságban van.
- III. Grassy József vádlott 1894. december 31-én született Szöllösön (Csehszlovákia), apja József, anyja leánykori neve Lehman Mária, magyar, a volt honvéd had-

sereg tábornoka, nő, egy gyermek apja, a Magyar Köztársaság állampolgára, vagyontalan, utolsó tartózkodási helye Budapest, a magyar népbíróság Budapesten háborús bűntett miatt jogerősen kötél általi halálra ítélte, jelenleg vizsgálati fogságban van.

- IV. Gaál Lajos vádlott 1896. április 13-án született Kőrös-tárkányban, apja Dénes, anyja leánykori neve Falbek Lujza, volt magyar csendőr főtiszt, a Magyar Köztársaság állampolgára, nő, két gyermek apja, utolsó tartózkodási helye Budapest, a magyar vezérkar főnökének különbírósága 15 év börtönre ítélte, jelenleg vizsgálati fogságban van.
- V. Dr. Zöldy Márton vádlott 1912. augusztus 14-én született Aradon (Románia), apja Márton, anyja leánykori neve Magyar Valeria, magyar, a Magyar Köztársaság állampolgára, nő, egy gyermek apja, vagyontalan, utolsó tartózkodási helye Budapest, a budapesti bíróság, mint háborús bűnöst kötél általi halálra ítélte, jelenleg vizsgálati fogságban van.
- VI. Dr. Bajsay-Bauer Ernő vádlott 1893. október 31-én született Budapesten, apja Emest, anyja leánykori neve Langer Etel, magyar, a Magyar Köztársaság állampolgára, nő, egy gyermek apja, a volt Bács-Bodrog megye alispánja, utolsó tartózkodási helye Szombathely, jelenleg vizsgálati fogságban van.
- VII. Dr. Nagy Miklós vádlott 1887. július 25-én született Znojmban, (Morvaországban) apja Miklós, anyja Ebeling Antónia, magyar, a Magyar Köztársaság állampolgára, nő, egy gyermek apja, utolsó tartózkodási helye Kőszeg (Magyarország), jelenleg vizsgálati fogságban van.
- VIII. Bajor-Bauer Ferenc vádlott 1883. március 21-én született, apja Ferenc, anyja leánykori neve Rozs Mária, pécsi származású, magyar, a Magyar Köztársaság állampolgára, a volt magyar honvédség tábornoka, nő, egy gyermek apja, a magyar bíróság 2 év börtönre ítélte, utolsó tartózkodási helye Budapest, jelenleg vizsgálati fogságban van.

IX. Perepatić Pál vádlott 1908. június 26-án született Slavonski Brodban, apja Gyula, anyja leánykori neve Jelisaveta Zajac, magyar, a F.N.R.J. [Jugoszláv Szövetségi Népköztársaság] állampolgára, nő, két gyermek apja, vagyonos kereskedő Újvidéken, utolsó tartozódási helye Budapest, jelenleg vizsgálati fogságban van,

bűnösök

és pedig:

Szombathelyi-Knausz Ferenc vádlott, mivel

1) a Szovjetunióknak a német hitleristák által 1941 júniusában történt álnok megtámadása után a magyar fasiszta hadsereg Kárpát-csoportja parancsnoki minőségében rátámadt a Szovjetunióra és ott tudomásul vette és engedélyezte saját csapatának gaztetteit és terrorját a Szovjet-Ukrajna békés lakossága felett és a szovjet hadifoglyokkal szemben.

2) 1941. szeptember elejétől kezdve 1944. április 3-ig a magyar fasiszta hadsereg vezérkari főnöke volt, amely Hitler és Mussolini oldalán harcolt a szabadságszerető népek ellen. Mint a vezérkar főnöke és legfelsőbb parancsnok szervezte a magyar fasiszta katonai erőket és segítette a hitlerista Németország háborús erőfeszítéseit. Az ő parancsnoksága idején a magyar fasiszta egységek számtalan embertelenséget és gyilkosságot követtek el, valamint rendszeres fosztogatást végeztek a megszállt területeken a védtelen lakossággal szemben.

3) Mint a horthysta Magyarország vezérkari főnöke 1941 szeptemberében egy különleges bíróságot hozott létre, amely az ő közvetlen vezetése és felügyelete alatt véres terrorral, halálos ítéletekkel és sokéves ítéletekkel azt a célt szolgálta, hogy eszköz legyen a haladó mozgalmak elfojtására és megsemmisítésére. Ez a bíróság csupán az elfoglalt Bácska területén kb. 200 hazafit ítelt halálra.

4) 1942. január 4-én egy budapesti találkozón Keresztes-Fischer Ferenc belügyminiszterrel és Bartha Károly

honvédelmi miniszterrel részt vett azon döntés meghozatalában, hogy Bácskában tartsanak razziát. A razzia végrehajtásával a vádlott Feketehalmy-Czeydner Ferencet bízta meg és bizalmas közlésben azzal a különleges útmutatással látta el, hogy a razzia alkalmával végezhet megtorlást, aminek következménye az ártatlan lakosság bántalmazása és tömeges kivégzése volt Bácskában. Ez azt a célt szolgálta, hogy a mi népünket megsemmisítse és a betolakodók elleni ellenállást elfojtsa.

5) Amíg a Šajkáš kerületben még folyt a véres razzia, 1942. január 12-én részt vett a razzia kiterjesztésére vonatkozó döntés meghozatalában. Ezen döntés alapján a razzia kiszélesedett azon területre is, amelynek határvidéki Stari Bečej-Srbobran, Pašičevo, B. Petrovać, Tovariševo, Bačka Palanka, beleértve Novi Sad városát is. A razziát Czeydner Ferencre bízta, akiről tudta, hogy milyen véres módszerekkel hajtotta végre a razziát Šajkáš kerületben. A razzia végrehajtását Feketehalmy-Czeydnerre bízva világossá vált számára, hogy a „felkelés” szálai Novi Sadra vezetnek és azért igazította úgy el Czeydner vádlottat, hogy az Novi Sad ártatlan lakosságán is alkalmazza azokat a véres eljárásokat, amelyeket Šajkáš kerületben is használt. Azután jóváhagyta a véres razzia tervét, amelyet Feketehalmy-Czeydner vádlott dolgozott ki, s ennek alapján 1942. január 21-23. között Novi Sadon végrehajtották a véres razziát, amelynek folyamán vadállati módon megölték kb. 1000 ártatlan személyt és sok fosztogatást műveltek, ezt követően ugyanazon döntés alapján 1942. január 26-tól 28-ig St. Bečejbent tartottak razziát, amelynek során állati módon kb. 200 ártatlan személyt öltek meg és számtalan fosztogatást követtek el.

6) 1942 tavaszától egész végig, amíg a vezérkar főnöke volt, munkaszolgálatosokat dolgoztatott a kifejezetten veszélyes frontokon, aknaszedést és lőszerhordást végeztetett az első vonalban, megsemmisítésük céljából.

7) Saját felelősségének és a háborús bűnös Feketehalmy-Czeydner Ferenc, Grassy József, Gaál Lajos, Zöldy Márton felelősségének elkerülésére, halogatta azok bíró-

ság elé állítását és megakadályozta azok elítélését és amikor a demokratikus közvélemény nyomására mégis eljárásra került sor, akkor látszateljárást szervezett, a vádlottak szabadlábbon maradtak és ezáltal lehetővé tette Németországba történő szökésüket.

Ezen tevékenységével és cselekedeteivel Szombathelyi-Knausz Ferenc vádlott a háború ideje alatt és az ellenséges megszállás idején Jugoszlávia népeivel szemben halálbüntetések kezdeményezője, szervezője volt. Utasítást adott azok végrehajtására, elfogatásokra, kínzásokra, tömeggyilkosságokra, fosztogatásokra, kényszermunkára és ezekkel a cselekedeteivel háborús bűnöket követett el a nép- és államellenes bűntettekről szóló törvény alapján, annak 2. §-a 3. pontja és 3. §-a 3. pontja és a törvényre vonatkozó módosítások és kiegészítések szerint, a bűntetéseket pedig ugyanazon törvény 4. paragrafusával tartalmazza.

A II. vádlott Feketehalmy-Czeydner Ferenc, és pedig:

1. mivel előzetes megállapodás alapján a vádlott Szombathelyi-Knausz Ferencel kidolgozta a Šajkáš kerületi razzia végrehajtásának részletes tervét. Mint a szegedi V. hadtest parancsnoka ő volt a véres razzia közvetlen irányítója és felhasználta arra saját fegyveres csapatait, közöttük páncélos egységeket, a védtelen šajkási lakosok megtámadására. Ezt azért tette, hogy megsemmisítse a mi népünket és elfojtsa a népi ellenállást a megszállókkal szemben. A terrorista katonai akcióknak a területeken való végrehajtásával a háborús bűnös Deák László honvéd ezredet bízta meg. A šajkási véres razzia folyamán vadállati kegyetlenséggel mintegy 3000 ártatlan személyt öltek meg;

2. amikor még dühöngött a sajkási razzia, ő elment Budapestre és 1942. január 17-én találkozott Szombathelyi-Knausz Ferenc vádlottal. Ezen a találkozón megállapodtak, hogy meg kell szervezni a razzia kiterjesztését és végrehajtását a kibővített területen, amelynek határvonalai Stari Bečej-Srbobran-Pašičevo-Bački Petro-

vac-Tovariševo-Bačka Palanka, beleszámítva Novi Sad városát is. Mindjárt másnap, január 18-án részletes tervet dolgozott ki ezen akció végrehajtására, egy nappal később, január 19-én elment Srbobranra, ahol találkozott az alárendelt parancsnokkal. A Novi Sad-i razzia végrehajtásával Grassy József vádlottat bizta meg. Az ő utasításának megfelelően a jelenlévő Deák László ezredes megismertette a jelenlévő parancsnokokat azokkal a véres módszerekkel, amelyeket a gyakorlatban alkalmaztak Šajkáson. Miközben Novi Sadon dühöngött a razzia január 21-től 23-ig, aktívan ösztönözték az alsóbb parancsnokokat és katonákat a vérengzés végrehajtására, utcai és ablakokra történő lövöldözések végzésére. Tömeges gáztetteket követtek el a strandon, a NAKA sportpályán, az almási temetőben, utcákban, Miletićevaban, Rumenka utcában és Duna utcában, az udvarokban és a házakban;

3. abból a célból, hogy eltussolja a tömeges gonosztetteket rendszeresen hadijelentéseket küldött, amelyekben kitalált adatokat közölt az állítólagos hadműveletekről. A demokratikus közvélemény megtévesztése céljából kitüntetésre javasolta a háborús bűnös Zöldy Mártont, Deák Lászlót és másokat, akik különösen kitűntek ezen gyilkos akciókban;

4. a Magyarországról való elmenekülése után 1944 tavaszán Berlinbe ment, belépett az SS-be, ahol Gruppenführer rangot kapott. Hitlerhez és a fasizmushoz végig hű maradt, Normandiában aktívan harcolt a szövetségesek ellen és Vaskereszt kitüntetést kapott. A Szálasi-féle nyilas puccs után Magyarországon belépett a kormányba, mint nemzetvédelmi miniszter-helyettes, az utolsóig védte a fasiszta gonosztevők pozícióit, amelyeket a Vörös Hadsereg Berlin bevételével megsemmisített, elutasította a szovjet-magyar fegyverszünetet és a Vörös Hadsereg elleni harcra szervezkedett.

Ezen tevékenységével és tetteivel Feketehalmy-Czeydner Ferenc vádlott a háború ideje alatt és az ellenséges megszállás idején Jugoszlávia lakosságával szemben a

tömeges kivégzések szervezője, felbujtója és elrendelője volt, valamint a fegyveres tevékenység irányítója Jugoszlávia szövetségeseivel szemben és ezzel háborús bűnöket követett el a nép- és államellenes büntettekről szóló törvény alapján, annak 2. §-a 3. pontja és a törvényre vonatkozó módosítások és kiegészítések szerint, a büntetéseket pedig ugyanazon törvény 4. paragrafusa tartalmazza.

III. vádlott Grassy József, mivel:

1. 1942. január 19-én Srbobranban elfogadta a vádlott Feketehalmy-Czeydner Ferenc útmutatásait és rendelkezéseit, azokhoz csatlakozott a Novi Sad-i razzia végrehajtására vonatkozóan és mint a helység parancsnoka egy hírhedt bizottságot szervezett a dolgok legitimálása céljából, s együttműködve a vádlott Gaál Lajossal és a háborús bűnös Tallián Józseffel, részletes tervet dolgozott ki ezen razziák végrehajtására. Grassy József vádlott a razzia megkezdése előtt alárendeltjeivel ismertette, hogy a várost meg akarja tisztítani a lázadó elemektől és azokon bosszút akar állni. 1942. január 21-23. között véres razziát hajtott végre, de annak során nem volt megelégedve annak eredményével, az első két napon arra ösztönözte alárendeltjeit, hogy tömeggyilkosságokat hajtsanak végre, így január 23-án a razzia hallatlan méreteket öltött a Miietec, a Duna, a Rumenka, a Bojević utcákban, a strandon, a NAKA sportpályán, egyes házakban. Mintegy 1000 személyt öltek meg, közöttük sok öreget, asszonyt és gyereket;

2) 1942-ben júniustól novemberig a keleti fronton, mint a XIII. könnyűhadosztály parancsnoka megengedte csapatainak és ösztönözte őket terrorakciók végrehajtására a békés és védtelen lakossággal, a hadifoglyokkal és a munkaszolgálatosokkal szemben.

3) a Magyarországról való menekülése után 1944 elején belépett a német SS-be, ahol elismerték tábornoki rangját. 1944 októberében pedig Magyarországon a Szálasi-féle puccs után, az új magyar fasiszta hadseregben a Hunyadi SS-hadosztály parancsnoka lett, amely alakulat egyes részei Felső-Sziléziában harcoltak a Vörös Hadsereg ellen.

Ezen tevékenységével és cselekedeteivel Grassy József vádlott a háború idején és az ellenséges megszállás alatt a halálbüntetések ítéletének elindítója, szervezője volt, Jugoszlávia népeivel szemben letartóztatásokra, kínzásokra, tömeggyilkosságokra, fosztogatásokra és kényszermunkára hurcolásra adott parancsot, ezen cselekedeteivel háborús bűnöket követett el, a nép és az államellenes bűntettekkel vonatkozó törvény 2. paragrafusa 3. pontja és a 3. paragrafus 3. pontja szerint, figyelembe véve a törvényre vonatkozó módosításokat és kiegészítéseket is, az idevonatkozó büntetéseket pedig ugyanazon törvény 4. paragrafusa tartalmazza.

A IV.vádlott Gaál Lajos, mivel

1) a megszállás idején Novi Sadon megalakult csendőriskola parancsnoka lett, amely iskolát azzal a céllal hozták létre, hogy csendőröket képezzen, akik terrort gyakorolnak a megszállt Bácska lakossága felett és a gyors bevetésre rendelkezésre álljanak;

2) 1942. január 20-án Novi Sadon Tallián József háborús bűnössel tervet dolgozott ki véres razziák végrehajtására, felosztván a várost három kerületre, amelyekben 240 vizsgáló-, gyűjtő- és végrehajtó őrsöt rendeztek be parancsnokokkal és ellenőrző tisztekkel. Ő lett ezen őrsök vezetője annak ellenére, hogy nem ő volt a legmagasabb rangú csendőrtiszt a városban. Ebben a minőségben tovább adta Feketehalmy-Czeydner Ferenc és Grassy József vádlottak parancsait alárendeltjeinek, akiket saját kezdeményezésére még inkább ösztönzött a civil lakosság elleni tömegmészárlásra és kíméletlen fosztogatásra. Az ő parancsára talált Zergenyi háborús bűnös a befagyott Dunán egy alkalmas vesztőhelyet.

Ezen tevékenységével és cselekedeteivel Gaál Lajos vádlott a háború idején és az ellenséges megszállás alatt halálos ítéletek kezdeményezője, szervezője volt, Jugoszlávia népével szemben letartóztatásokra, kínzásokra, tömeggyilkosságokra, fosztogatásokra és kényszermunkára történő elhurcolásokra adott parancsot, ezekkel a tetteivel

háborús bűnöket követett el, a nép- és államellenes bűntettekre vonatkozó törvény 2. §-a 3. pontja és a 3. §-a 3. pontja szerint, figyelembe véve a törvényre vonatkozó módosításokat és kiegészítéseket is, az idevonatkozó bűntetéseket pedig ugyanazon törvény 4. paragrafusa tartalmazza.

Az V. vádlott Dr. Zöldy Márton, mivel

1. 1942. január 20-án a magyar fasiszta nemzetvédelmi minisztérium speciális rendelkezése alapján jött Novi Sadra Szekszárdról. A Novi Sad-i razzia folyamán 50-60 őrjárat ellenőrző elöljárója volt, azokkal közvetlenül és aktívan részt vett a civil lakosság megölésében a Miletic, a Bojevic, a Rumenska- és más utcákban;

2. amikor tudomást szerzett az 1942. január 22-23. közti éjszakán megrendezett ütközetről a volt báni palota közelében, annak érdekében, hogy minél nagyobb legyen a vérontás, egészséges csendőröket sebesülteknek álcázva mutogatott a honvéd katonáknak és csendőröknek;

3. 1944 januárjában Magyarországról való szökése után Németországban SS-tiszt lett. Szálasi magyarországi puccsa után az újonnan alakult magyar fasiszta SS-ben a Hunyadi hadosztály tisztjeként tovább harcolt a Vörös Hadsereg ellen, amely akkor Németország felé tört előre.

Ezen tevékenységével és cselekedetével Dr. Zöldy Márton vádlott a háború idején és az ellenséges megszállás alatt halálos ítéletek kezdeményezője, szervezője volt, Jugoszlávia népeivel szemben letartóztatásokra, kínzásokra, tömeggyilkosságokra, fosztogatásokra és kényszermunkára történő elhurcolásokra adott parancsot, ezen tetteivel háborús bűnöket követett el a nép- és államellenes bűntettekre vonatkozó törvény 2. §-a 3. pontja és 3. §-a 3. pontja szerint, figyelembe véve a törvényre vonatkozó módosításokat és kiegészítéseket is, az idevonatkozó bűntetéseket pedig ugyanazon törvény 4. paragrafusa tartalmazza.

A VI. vádlott Dr. Bajsay-Bauer Ernő, mivel

1. az 1941–44. évi megszállás idején a megszállt Bácska alispánja minőségben megszállási igazgatást vezetett be a fasiszta Magyarország törvényeinek és rendeleteinek megfelelően. Az egész Bácskában erőszakos módszerekkel valósította meg a jobboldali elemek irányítását és sovinszta politikát folytatott;

2. alispánként az alárendelt körzetvezetők és a kémelhárító szervek útján Bácskában az ellenállás gyengítése érdekében összeíratta a hazafiakat, az úgynevezett gyanús elemeket, a NOP tagjait, dossziékat készített róluk, hogy büntető munkaszázadokban a frontra küldje őket anyagi és fizikai megsemmisítésük szándékával, ami miatt sok állampolgár vesztette életét;

3. aktívan részt vett a bácskai vérengzés általános előkészítésében. Alispáni beosztásának elfoglalása után azonnal dühödött nacionalizmussal és gyűlölettel áthatott hazug jelentéseket küldött, azokban a bácskai politikai helyzetet súlyosnak mondta, valamint azt, hogy emiatt feltétlenül szükség van a katonai akciókra. A šajkási véres razzia első napjaiban Žabaljra jött megbeszélésre és ott csatlakozott Deák László ezredeshez, a šajkási véres razzia parancsnokához és Vukovár Györggyel egyeztetette háborús tervét a razzia végrehajtására. Žabalji tartózkodása alkalmával személyesen bejárta azokat a helyiségeket, amelyekben az összes polgárok voltak, teljes mértékben egyetértett a terrorista módszerekkel és helyeselte Deák László ezredes gyilkos munkáját;

4. Bács megye alispánjaként rendeletet hozott és adott ki az úgynevezett „kétes elemek” internálására, ezt a rendeletet az alárendelt körzeti főnökök végre is hajtották;

5. 1944 áprilisában részt vett a központi gettó létrehozásában Bácsalmáson és részt vett a zsidók abba a táborba való deportálásának megszervezésében az egész Bácskából. Abban a táborban igen nyomorúságos és nehéz körülmények mellett gyötörték és kínozták az embereket, majd a németországi haláltáborokba küldték őket, ahonnan a legnagyobb részük nem jött vissza;

6. megszervezte Bácska szisztematikus gazdasági kirablását. A fasiszta Németországnak és fasiszta Magyarországnak 10 000 szarvasmarhát adott át és ily módon gazdaságilag is segítette ellenségünk háborús erőfeszítését.

Ezen tevékenységével és cselekedeteivel Bajsay-Bauer Ernő vádlott a háború idején és az ellenséges megszállás alatt halálos ítéletek kezdeményezője, szervezője volt, Jugoszlávia népeivel szemben elfogatásokra, kínzásokra, tömeggyilkosságokra, fosztogatásokra és kényszermunkára hurcolásokra adott parancsot, segítette a megszállókat rekvirálások végrehajtásában és a megszálló terrorista szervezetének vezető funkcionáriusa volt, ezekkel háborús bűntettek követték el a nép- és államellenes bűntettek vonatkozó 3. törvény 2. §-a 3. pontja és 3 §-a 3. pontja szerint, figyelembe véve a törvényre vonatkozó módosításokat és kiegészítéseket is, az idevonatkozó bűntetéseket pedig ugyanezen törvény 4. paragrafusában tartalmazza.

A VII. vádlott Dr. Nagy Miklós, mivel:

1. az egész megszállás ideje alatt 1941-től 1944-ig, mint Novi Sad városának polgármestere a közigazgatást a magyar fasiszta törvények szellemében szervezte meg a városban, magyar fasiszta vezetést valósított meg a politikai, a gazdasági és a társadalmi életben a nép érdekeinek sérelmére. Fasiszta meggyőződésének kifejezést adott számos ünnepségen, tüntetéseken és más rendezvényeken;

2. 1941. október 7-én Novi Sadon részt vett a háborús bűnös Fembach Péter főispán által rendezett megbeszélésen, amelyen meghatározták a hazafiak elleni intézkedéseket és részt vett azon döntések meghozatalában, hogy fasiszta Magyarország magasabb rangú vezetőitől kérjék az akciók elrendelését a katonaság részvételével;

3. 1942. január 23-án a Novi Sad-i vérengzés idején a megszálló csapatokat ellátta borral, rummal és teával a megfélemlített város terhére és ezen tetteivel jelentősen növelte a leitatott katonák szerepét a vérengzésben, a tömeggyilkosságban.

4. 1944. április végén a Gestapoval együttműködve részt vett a zsidók Novi Sadról történt deportálásának megszervezésében. Ebből a célból 1944. április 26-án Zombori Gyula háborús bűnössel együttműködve kiadott egy rendelkezést, amellyel megtiltotta a zsidók szabad mozgását. Röviddel ez után bekövetkezett a zsidók deportálása. A deportált Novi Sad-i zsidókat először koncentrációs táborba, majd onnan németországi haláltáborokba vitték, onnan pedig a legtöbben egyáltalán nem tértek vissza;

5. az 1944. október 8-i Novi Sadról való menekülése alkalmával a város tulajdonát képező 320 000 pengőt, 4 személyautót és 1 teherautót vitt el.

Ezen cselekedeteivel és tetteivel a vádlott Nagy Miklós, aki a háború alatt és az ellenséges megszállás folyamán törvényhozó volt, elősegítette a lakosság elhurcolását koncentrációs táborokba és kényszermunkára, a megszállók terrorista rendszerének vezető funkcionáriusa volt és ezzel háborús bűntettekét követett el a 3. törvény 3. §-a 3. és 6. pontja szerint, figyelembe véve a törvényre vonatkozó módosításokat és kiegészítéseket is, a vonatkozó büntetéseket pedig ugyanazon törvény 4. paragrafusában tartalmazza.

A VIII. vádlott Bajor-Bauer Ferenc, mivel

1. mindjárt a megszállás után Novi Sad katonai parancsnoka lett. Ezen funkcióját megtartotta a katonai közigazgatás teljes ideje alatt 1941. április 17-től augusztus 30-ig. Rendelkezéseivel a nemzeti vagyon kárára a megszálló intézkedéseit hajtotta végre.

2. mint Novi Sad parancsnoka létrehozta a tízek bizottságát, abban voltak olyan háborús bűnösök, mint Nagy Győző, Krámer Gyula, dr. Nagy Iván és mások, ezen rosszhírű tízes bizottság segítségével terrorista intézkedéseket rendelt el a hazai lakosság ellen;

3. mindjárt a megszállás kezdete után elkészítette és végrehajtotta a dobrovoljacok kiutasítását 48 órán belül, így megfosztotta őket minden tulajdonuktól. Ezzel az elüldözött embereknek pótolhatatlan anyagi és erkölcsi

kárt okozott, mert éveken át inségre, szegénységre és intemálótáborokban való pusztulásra lettek ítélve;

4. mint Novi Sad parancsnoka 1941 áprilisában kényszerítette a Novi Sad-i zsidókat, hogy 5 000 000 pengőt fizessenek, ezt az összeget azok részben készpénzben, részben vagyontárgyaikkal, részben ékszerekkel 3 400 000 pengő értékben kifizették. Ebből az összegből adott ajándékot a DMKS-nek, 550 000 pengőt, a magyar ötödik hadoszlop prefasiszta szervezetnek, Novákovits tábornoknak 720 000 pengőt adott, Bonczos Miklós államtitkárnak mintegy 100 000 pengőt, a maradékot megtartotta magának.

Ezen cselekedeteivel Bajor-Bauer Ferenc vádlott a háború idején és az ellenséges megszállás alatt kezdeményezője, szervezője, parancsadója és közvetlen végrehajtója volt a koncentrációs táborokba történő elhurcolásoknak, kitelepítéseknek, fosztogatta a köz- és a magánvagyonot, a megszálló hatalom terrorista szervezetének vezető funkcionáriusa volt, ezzel háborús bűnöket követett el a nép- és államellenes büntettekről szóló 3. törvény 3. §-a 3. és 6. pontja szerint, figyelembe véve a törvény módosításait és kiegészítéseit is, ugyanazon törvény 4. paragrafusá tartalmazza.

A IX. vádlott Perepatić Pál, mivel

1. mindjárt a megszállók Novi Sadra érkezése után a magyar kémelhárítás szolgálatába lépett. Mint hazai ember a kémelhárítás *[Az eredetiben zárójelben magyarul is – A ford.]* főnökeinek, a háborús bűnös Kun Bertalannak és Désaknai Mártonnak *[Helyesen: Józsefnek – A ford.]* azonnal adatokkal szolgált állampolgártársairól. Részt vett a kémelhárítók minden jelentős akciójában, igazoltatta az elővezetett személyeket és róluk információkat adott. Ellenőrizte a halálra ítélt személyek jegyzékét, akiket agyonlövés céljából a Duna-partra vittek, maga adott megbízást letartóztatásokra és személyesen bántalmazta az áldozatokat. Kémelhárító tisztek társaságában járta be a „gyanúsak” és foglyok táborát, fosztogatta a letartóztatottakat és rokonaik vagyonát;

2. 1942. január 21-23-án a Novi Sad-i razzia idején besúgó volt és együttműködő tagja volt a rosszhírű legitimációs bizottságnak;

3. a Novi Sad-i véres razzia után különösen kitűnt a letartóztatott szerbek és zsidók zsarolásával és vagyonukból való kifosztásával. Mint a fasiszta vezetés különösen megbízható embere, több gazdasági vállalat megbízottja volt.

Ezen tetteivel és cselekedeteivel a vádlott Perepatić Pál a háború és az ellenséges megszállás alatt segített és tevőlegesen részt vett gyilkosságok, letartóztatások, kínzások, internálótáborokba való elhurcolások végrehajtásában, Jugoszlávia lakossága vagyonának fosztogatásában, a megszállók terrorista szervezetének vezető tagja volt, ezekkel háborús bűnöket követett el a nép- és államellenes bűncselekményekről szóló 3. törvény 3. §-a 3. és 6. pontja szerint, figyelembe véve a törvény módosításait és kiegészítéseit is, és a büntetéseket ugyanazon törvény 4. §-a tartalmazza.

Igy a nép- és államellenes bűntettekre vonatkozó módosított és kiegészített törvény 4. §-a alapján

elítéli:

éspedig

I. Szombathelyi Ferenc vádlottat golyó általi halálra és teljes vagyonekzabzásra,

II. Feketehalmy-Czeydner Ferenc vádlottat kötél általi halálra, amit nyilvánosan kell végrehajtani Žabaljon, valamint teljes vagyonekzabzásra,

III. Grassy József vádlottat kötél általi halálra, amit nyilvánosan kell végrehajtani Novi Sadon, valamint teljes vagyonekzabzásra,

IV. Gaál Lajos vádlottat golyó általi halálra és teljes vagyonekzabzásra,

V. Dr. Zöldy Márton vádlottat kötél általi halálra, amit nyilvánosan kell végrehajtani Novi Sadon és teljes vagyonekzabzásra,

VI. Dr. Bajsay-Bauer Ernő vádlottat golyó általi halálra és teljes vagyonekzabzásra,

VII. Dr. Nagy Miklós vádlottat golyó általi halálra és teljes vagyonekobjzásra,

VIII. Bajor-Bauer Ferenc vádlottat golyó általi halálra, politikai és állampolgári jogaitól való megfosztásra és teljes vagyonekobjzásra,

IX. Perepatić Pál vádlottat golyó általi halálra, politikai és állampolgári jogaitól való végleges megfosztásra és teljes vagyonekobjzásra.

Viszont Dr. Bajsay-Bauer Ernőt felmenti a 4. vádpont alól, hogy 1942. január 22-én elment Novi Sadra a vádlott Czeydner és Grassy találkozójára.

Indoklás:

A bíróság maguknak a vádlottaknak a vallomása alapján,

A tárgyaláson meghallgatott tanúk: özv. Jelena Jovandić, Kolarov Aleksandar, Vékes Dezső, Vojin Jovanović, Hirs Richard és Vidor András;

valamint az alábbi tanúk vallomása alapján: Frank Julia, Simin Kost, Vućkov Jovan, Čamprag Dušan, Vlahović Marko, Marlamov Alexandar, Novaković Žarko, özv. Putnik Katica, Pušić Emil, Tanurdjić Nikola, Holender Gizella, Breder Mária, Flajsman Ljudevit, Henig Zsigmond, Vujić Sofia, Polak Vatroslav, Levinger László, Sefer József, Báthory Géza, Dr. Deák Leó, Hajdú József, Ábrahám János, Dr. Turmezei István és Geges Árpád vallomása alapján;

eredeti iratok alapján a „Kémelhárító” [sic!] börtönből Radujkov Milorad számára Perepatić Pál IX. rendű vádlott aláírásával;

eredeti akták alapján Bács-Bodrog megye alispánjától a VI. rendű vádlott Bajsay Ernő aláírásával, száma 251/41, 179/41, 243/42, 326/41, 171/41, 217/44, 1178/44, 363/42;

A Žabalji Körzeti Elöljáró aktáinak hiteles másolatai alapján, számuk: 2388/41, 66/42, 69/42, 87/42, 70/42, 452/42, 486/42, 736/42, 737/42, 791/42, 816/42, 809/42, 991/42, 1041/42, 1116/42, 1117/42, 1245/42, 1327/42, 1347/42, 550/42 és a djurdjevoí községi főnökség 70/42 és 100/42 számú aktái alapján;

Stari Bečej körzeti főnöke, Dr. Károly György hivatalos jegyzetének hiteles másolata az alispáni konferenciáról, amelyet 1944. április 14-én Zomborban tartottak, a körzeti elöljáró aktája, 7/42 számmal és a Stari Bečej-i körzeti elöljáró 43/42 számú aktája alapján;

A Novi Sad-i Magyar Királyi Rendőrség eredeti aktája, száma 59/41 és Novákovits tábornok aktája alapján, száma 6254/41;

A Magyar Királyi Honvédség vezérkari főnöksége bíróságának ítélete egyes részeinek hitelesített másolata, száma 448/43 alapján és végül,

Illés Béla 1946. január 8-án a budapesti Új Szóban megjelent cikkének hiteles másolata alapján [hozta meg ítéletét].

Az összes vádlottakra vonatkozóan megállapítást nyert tényleges helyzet úgy, ahogy azt ezen ítélet rendelkező részében megállapítottuk.

A bíróság, figyelemmel a vádlottak vallomására és védekezésére, a következőket állapította meg.

Az I. rendű vádlott Szombathelyi-Knausz Ferenc a rendelkező rész első és második pontja tekintetében, hogy a Kárpát-hadseregcsoporthoz vezető főnöke volt a keleti fronton, és hogy a fasiszta hadsereg vezérkarának főnöke volt, azzal védekezik, hogy az ő parancsnokságára bízott csoportot csupán a Dnyeszterig vitte, ott a hadsereggel megállt és megszálló sereggé maradt, csupán Dálnoki Miklós tábornok ment tovább a gyors hadosztállyal. Tagadja, hogy csapatainál hadifoglyok lettek volna és hogy azokkal, vagy az SZSZKSZ lakosaival embertelenül bánt volna. Ugyanezt a védekezést mondta a rendelkező rész 6. pontjával kapcsolatban is.

A rendelkező résszel kapcsolatban elismeri, hogy a vezérkari bíróság főnökét az ő javaslata alapján nevezték ki, és hogy a Bácskában sok hazafit ítelt halálra, de azzal védekezik, hogy az ő javaslata korábbi magyar törvényeken alapszik, és hogy az eljárás maga ezen bíróságnál enyhébb volt az előzőnél. Felhozta még azt is, hogy mint a vezérkar főnöke élnie kellett ezzel a rendszabállyal, mert egyetlen vezérkari főnök sem engedheti meg, hogy a defetizmus és a pacifizmus elharapózzon a katonaság soraiban és a polgárok között, mert az a katonaságot gyengíti, ő pedig azt akarta, hogy a katonaságát megtartsa és őket átvigye az amerikaiak és angolok oldalára, majd pedig a Szovjetunió oldalára. Ami pedig a megkegyelmezést illeti, ő minden kegyelmi kérvényt jóváhagyott, amelyet a bíróság javasolt. Svetozar Marković népi hős esetében már elhatározta, hogy a halálos ítéletet megváltoztatja börtönre, amikor az akkori szerb követ a fasiszta magyar parlamentben, Milan L. Popović neki azt mondta, hogy Svetozar Marković azt nem érdemli meg, mivel ő a világ leggonoszabb embere. A rendelkező rész 4. és 5. pontjában a žabalji és Novi Sad-i razziaival kapcsolatban Szombathelyi Ferenc vádlott részben elismerte a vád hivatkozásait, de azzal védekezik, hogy az úgynevezett „fegyveres tisztogatás” alkalmával Žabaljon és környékén nem rendelt el megtorlást, ezzel szemben a razzianak Novi Sadra való kiterjesztésénél a saját írásos feljegyzésében lévő „megtorlás és erélyes tisztogatás” kifejezéseket csupán abban az értelemben alkalmazta, hogy fegyvert fegyveres támadás vagy szökés esetén szabad használni.

A rendelkező rész 7. pontjával kapcsolatban megjegyzi, hogy szándéka volt a razzia felbujtóit Bácskában bíróság elé állítani, de a politikai tényezők annak felelősségét nem akarták magukra vállalni. Hogy ez valóban igaz, bizonyítja az a tény, hogy a legfőbb bűnösök elmenekültek. Úgy védekezik, hogy az akkori vádlottakat azért nem vetette vizsgálati fogságba, mert nem hitte, hogy a magas rangú tisztek és főként tábornokok elmenekülnek, viszont azok Németországba való szökése után írásban értesítette

Keitelt, hogy Feketehalmy-Czeydner Ferenc, Grassy József, Deák László ezredes és Zöldy Márton menekültek nem politikaiak, hanem közönséges bűnözők.

A védekezése nem helytálló az alábbi indokok miatt:

A rendelkező rész 1. pontjának tekintetében nyilvánvaló tény, hogy a fasiszta csoportok a keleti fronton mindenféle gáztettét követtek el a szovjet lakossággal és hadifoglyokkal szemben. Szombathelyi Ferenc vádlott elismeri, hogy a keleti fronton egy magyar fasiszta hadseregcsoport főnöke volt. Ez a bíróság azon az állásponton van, hogy a főparancsnok felelős csapatainak minden gáztettéért, főleg abban az esetben, ha azok megakadályozására nem tesz semmit. Általánosan tudott az is, hogy az ellenséges hadifoglyokat nem a harcoló alakulatok őrzik, hanem a megszállt egységek a közeli és a távoli háttérországban.

Ez az indoklás vonatkozik a rendelkezési rész 2. és 6. pontjára is a megszállt területek és a védtelen lakosság ellen elkövetett kegyetlenkedés, gyilkosság és módszeres fosztogatások tekintetében, valamint a munkaszolgálatos egységek felhasználásában is.

Ugyancsak megalapozatlan a vádlott Szombathelyi Ferenc védekezése a vezérkari bíróság tekintetében is. Ugyanis az a bíróság Bácskában tömegesen ítélte halálra és sokéves börtönbüntetésre a legjobb hazafiakat és haladó elemeket, ezzel szemben a jobboldali érzelműeket, nyilasokat és hozzájuk hasonló elemeket egyáltalán nem ítélte el vagy vonta felelősségre, vagy csak a legenyhébb büntetésben részesítette. Mégis ugyanazzal a bírósági eljárással működött, mint a harctéri mozgó bíróságok. Ebből az következett, hogy az egyúttal a szabadságmozgalmak elfojtására és a Népfelszabadító Mozgalom megsemmisítésére is szolgált.

A vádlottnak pedig az a védekezése, hogy azért alakította meg e bíróságot, hogy megőrizze a magyar fasiszta katonaságot a szövetségeseknek, ezen bíróság véleménye szerint ötletszerű, teljességgel megalapozatlan, magában véve is ellentmondásos és naiv. Ha ugyanis a vádlott a szövetségeseket akarta volna erősíteni, akkor csupán

támogatnia kellett volna a haladó elemeket defetista és pacifista tevékenységükben, akik azért dolgoztak, hogy gyengítsék a fasizmust és ennek következtében erősítsék a szövetségeseket.

A rendelkezési rész 4. és 5. pontja vonatkozásában a bíróság nem vette figyelembe a vádlott Szombathelyi Ferenc védekezését, mert terheli őt a saját írásbeli parancsa a Novi Sad és környéke razziájának eröltetésére és Fekete-halmy-Czeydner Ferenc másodrendű vádlott azt állítja, hogy a vezérkar operatív részlegétől kapott parancsot arra, hogy Šajkášon is kell megtorlást végezni és ezt neki személyesen ismételte meg Szombathelyi Ferenc Novi Sadon azzal, hogy a szerb értelmiséget kímélni kell.

Ezen kívül a vádlott Szombathelyi Ferenc bűnössége mellett szól az a körülmény is – ahogy azt maga is beismeri –, hogy már 1942. január 10-e körül megtudta, hogy a honvédség Šajkášon kegyetlenkedik, de semmit nem tett annak megszüntetése érdekében. Ellenkezőleg, részt vett azon döntés meghozatalában, hogy a razziát kiterjesszék újabb területekre és annak végrehajtását Fekete-halmy-Czeydner Ferencre bízta, pedig hallotta, hogy annak csapatai Šajkášon gaztetteket hajtanak végre. De látszik továbbá bűnössége és rossz szándéka abból is, hogy a Novi Sad-i razzia második napján megtudta a Czeydner-féle csapatok újabb gaztetteit, de ahelyett, hogy személyesen elment volna Novi Sadra, avagy hogy a gaztettek megszüntetésére valakit odaküldött volna a vezérkARBól, csak táviratot küldött és nem ellenőrizte annak végrehajtását. Mi több, amikor már konkrétan tudta több mint 3000 személy lemészárlását, köztük 300 öregét és mintegy 150 gyermekét, azt javasolja Horthy kormányzónak, hogy az eljárást szüntesse meg és amikor a demokratikus közvélemény nyomása alatt kényszerítik, hogy Bácskában a razzia miatti eljárást indítsa meg, ő szabadlábon hagyja a legnagyobb gonosztevőket, hogy elmenekülhessenek a hitleri Németországba. Azok elmenekülése után írásban figyelmezteti Keitelt, hogy a szökevények közönséges bűnözők és nem politikaiak, de nem kérte kiadatásukat Németországtól.

A másodrendű vádlott Feketehalmy-Czeydner Ferenc csak annyit ismer be, hogy parancsnoka volt azon csapatnak, amelyek úgynevezett „fegyveres tisztogatást” végeztek Šajkášon és Novi Sadon, és hogy a vezérkar főnökétől kapott írásbeli és szóbeli parancsot, hogy az úgynevezett „lázadók” ellen hajtson végre megtorlást és alkalmazzon nagyon erélyes tisztogatást. Majd 1942. január 6-án és 7-én bejárta Žabaljot és környékét és Novi Sadot is. 1942. január 21-23-ig az egész idő alatt, mint megfigyelő részt vett a Novi Sad-i razziában, és hogy végül 1944. január végén az első budapesti bírósági eljáráskor a hitlerista Németországba menekült és mint megfigyelő, beosztást kapott a normandiai csapatoknál. Elismeri még, hogy megkapta a német kitüntetést, a „Vaskeresztet”.

Tagadja, hogy alárendeltjeinek parancsot adott volna a békés lakosság megölésére, utcai géppuskázásokra, ablakokra történő lövöldözésekre, és hogy Normandiában aktívan részt vett a szövetségesek elleni harcban.

Védekezését cáfolják a saját írásbeli parancsai a megtorlásra és a legerélyesebb tisztogatásra, valamint maguk a vádlottak, Grassy József, Gaál Lajos, Zöldy Márton, akik ezen vallomásukkal saját magukat is terhelték.

Úgyanis a harmadrendű vádlott Grassy József határozottan állítja, hogy a másodrendű vádlott Feketehalmy-Czeydner Ferenc a razzia egész ideje alatt jelen volt Novi Sadon, mint a szegedi V. hadtest parancsnoka és nem mint szemlélő, mert mint parancsnok, minden nap kétszer felkereste csapatait a terepen, tárgyalt a civil kormány képviselőivel és az alacsonyabb rangú tisztekkel.

A negyedrendű vádlott Gaál Lajos azt rója fel a másodrendű vádlottnak, Feketehalmy-Czeydner Ferencnek, hogy a Novi Sad-i razzia harmadik napján, amikor az ötödrendű vádlott Zöldy Márton jelentette a fegyverhasználatot a Miletić utcában, akkor Feketehalmy-Czeydner Ferenc kijelentette Gaál Lajos vádlottnak, hogy „csak így tovább, keményen” és neki egyik tisztje jelentette, a másodrendű vádlott Feketehalmy-Czeydner Ferenc mindezt a helyszínen jóváhagyta, amikor Zöldy jelentése után elment ellenőrizni.

Az ötödrendű vádlott Zöldy Márton ugyancsak vádolja a másodrendű vádlottat, Feketehalmy-Czeydner Ferencet. Megemlíti, hogy a Novi Sad-i razzia második napján észrevette, hogy Novi Sadon nem igazoltatásról van szó, hanem a nemzeti becsület helyreállításáról és megtorlásról. Az ötödrendű vádlott Zöldy Márton világosan látta a razzia végrehajtásának tendenciáját, ezért a másodrendű vádlott Feketehalmy-Czeydner Ferencnek megjegyezte: „és mi lesz, ha itt is lesznek hullák az utcákon, mint Kárpát-Ukrajnában?”, erre ő egyértelműen felelte: „hát éppen erről van szó”. Megemlítette továbbá az ötödrendű vádlott Zöldy Márton, hogy a Novi Sad-i razzia harmadik napján a másodrendű vádlott Feketehalmy-Czeydner Ferenc tájékoztatást adott a Miletić utcai fegyverhasználatról. A nevezett akkor velük együtt kiment a helyszínre, megnézte a hullákat és elégedetten konstataálta, hogy majd ott is rend lesz.

Ezen megállapításokon kívül a másodrendű vádlott Feketehalmy-Czeydner Ferenc 1402/42. számú írásbeli parancsának – kelt 1942. január 18-án – szövegéből látható, hogy szándéka a békés lakosság megölésére irányul, nem pedig az előírás szerint a „gyanús” elemek felkutatására, mert a „megtorlás és erélyes tisztogatás” kifejezéseket sem logikailag, sem nyelvtanilag nem lehet úgy magyarázni, hogy az a lakások megszokott átkutatása elbújt személyek és eldugott fegyverek után. Épp ellenkezőleg ez a két kifejezés együtt alkalmazva azt jelenti, hogy a cél a nemkívánatos lakosság kiirtása, főleg ha ezen írásbeli parancs mellett figyelembe vesszük a fent említett szóbeli kijelentéseket is.

Hogy a szándéka már kezdetben arra irányult, hogy a lakosságot megsemmisítse és kiirtsa, világosan látható abból, hogy a razziát Bácskában úgy akarta feltüntetni, mint háborús hadműveletet, még akkor is, amikor már egészen biztosan tudtak arról, hogy az egy állati, indokolatlan öldöklés és fosztogatás. Sőt a razzia utáni parancsában megdicsérte csapatait, amelyek a razziában részt vettek és a „Délvidéki Emlékérmét” adományozta nekik, a leginkább kitűnt szervezőket és parancsnokokat pedig kitüntetésre javasolta.

Végül érdemes megemlíteni, hogy a másodrendű vádlott Feketehalmy-Czeydner Ferenc már 1942. január 18-án Szegeden nyomdába adta a felhívást, hogy a lakosság miként viselkedjék a Novi Sad-i razzia alatt. A hirdetményben a 17-19. pontokban ismerteti a szankciókat mindazokkal szemben, akik idegeneket, fegyvereket vagy lőszert rejtegetnek és ekképpen fejezte ki magát: kegyetlenül fogok eljárni mindazokkal szemben, akik nem tartják magukat ezen utasításokhoz. A „kegyetlenül fogok eljárni” kifejezés megint csak a gyilkos szándékra utal és nem az előírt házkutatások végzésére.

Ezen bíróság véleménye szerint a másodrendű vádlott Feketehalmy-Czeydner Ferenc Normandiában a szövetségesek elleni harcban nem egyszerű megfigyelő volt, hanem aktívan részt vett a hadműveletekben. Különben nem kapta volna meg a német Vaskeresztet. Ezt a kitüntetést mindenhol és mindig csak aktív részvételért kapták meg bizonyos akciókban. Nem volt ez másképpen ebben az esetben sem.

A bíróság nem fogadta el a másodrendű vádlott Feketehalmy-Czeydner Ferenc azon védekezését sem, hogy mint katona, a kapott parancsot hajtotta végre, mert a katonai szolgálati szabályzatokban – és ez így volt a magyar fasiszta hadseregben is – érvényben volt az a rendelkezés, hogy a törvényekkel ellentétes parancsokat nem szabad végrehajtani. Ez egyébként vonatkozik a többi vádlottra is, akik ugyanolyan módon védekeznek, így a harmadrendű vádlottra Grassy Józsefre, a negyedrendű Gaál Lajos és a nyolcadrendű Bajor Ferenc vádlottra is.

A harmadrendű vádlott Grassy József a rendelkező rész 1. pontjára vonatkozó kijelentésében csak annyit ismert be, hogy utasítást kapott Novi Sad úgynevezett „fegyveres megtisztítására”. Tagadja, hogy egyetértett volna a másodrendű Feketehalmy-Czeydner Ferenc vádlottal a Šajkášon alkalmazott módszerek Novi Sadon történő megisméltésével, mert nem is ismerte azokat a módszereket.

Ugyanis az egész bizonyítási anyagból és főleg az ő írásbeli parancsaiból, hirdetéseiből, valamint szóbeli kije-

lentéseiből világosan látható a szándékuk a védtelen lakosság meggyilkolására.

Nevezetesen az egyik írásbeli parancsban az egyik helyen álnok módon az áll az alsóbb rendű parancsnokok számára, hogy figyelmeztessék az őrzőjüket a késedelmes fegyverhasználat veszélyeire. Ezzel az alárendeltjeiket arra figyelmeztették, hogy szabadon hivatkozhatnak az amúgy átlátszó ürügyre.

Írásbeli parancsa második helyén elrendeli őrség állítását a püspöki palota előtt, a püspök testi épségének megőrzése céljából. Tehát már előre tudta, hogy a lakosság testi épsége veszélyben lesz.

A bíróság figyelembe vette a harmadrendű vádlott Grassy József lakosság felé kiadott felhívásának azt a részét is, amely közli, hogy kegyetlenül fog eljárni azokkal szemben, akik fegyvert, lőszert vagy idegen személyeket stb. rejtegetnek és megállapította, hogy a „kegyetlen eljárás” kifejezés csakis kivégzést jelent. Ugyanazt a célt szolgálták a vádlott Zöldy Márton, Szentpáli-Gavalér Kálmán és mások kijelentései az újvidéki razzia első napján, hogy nem a lakosság ellenőrzéséről és igazoltatásáról, hanem a likvidálásáról van szó.

Az a körülmény, hogy a hirdetményt a lakosság részére a másodrendű vádlott Feketehalmy-Czeydner Ferenc igen gyorsan, még 1942. január 18-án nyomtatta ki Szegeden és mint a „város parancsnoka” írta alá [*A szerb nyelvű változatban – A ford.*], nem csökkenti a harmadrendű vádlott Grassy József felelősségét, mert ténylegesen ő volt a városparancsnok Novi Sadon a razzia idején és egyetértett annak tartalmával. Ellenkező esetben nem rendelte volna el annak kiragasztását a városban, hanem egy más szövegűt nyomtatott volna. Tehát a harmadrendű vádlott Grassy József egyetértett az első- és másodrendű vádlottakkal a Novi Sad-i razzia végrehajtásának módjával.

Zöldy Márton vádlotton kívül a harmadrendű vádlottat, Grassy Józsefet vádolja még a negyedrendű vádlott Gaál József is, ő ugyanis vallomásában megemlíti, hogy a harmadrendű vádlott Grassy József még a Novi Sad-i razzia

megkezdése előtt kijelentette, hogy „a várost meg akarja tisztítani a gyanús és lázadó elemektől és bosszút akar állni rajtuk ... és Újvidéket is ugyanúgy meg akarja tisztítani, mint Zsablyát és környékét... és az összejövetel folyamán a továbbiakban vagy a harmadrendű vádlott Grassy József, vagy törzsének valamelyik másik tisztje azt mondta, ha a razzia során megölik a szülőket, meg kell ölni a gyerekeket is, nehogy azok vérbosszút kövessenek el, a halottakról pedig le kell húzni a ruhájukat, mielőtt a hullákat vízbe dobnák, mert Žabaljon és környékén így nagy értékek veszttek kárba.

A negyedrendű vádlott Gaál Lajos azzal védekezik, hogy a Novi Sad-i csendőriskolán sosem oktatta arra növendékeit, hogy terrort alkalmazzanak, hogy a Novi Sad-i razzián csak a feletteseinek parancsára járt el szigorúan, ő maga senkit sem ösztönzött gyilkosságra és fosztogatásra.

A védekezése megalapozatlan. Általánosan tudott volt az a tény, hogy a magyar fasiszta csendőrség terrorista szervezet volt és terrort alkalmazott, mind kint a területen, mind bent a csendőriskolákban. Azt, hogy a magyar csendőrség terrorista és népellenes volt, abból is kiviláglik, hogy az új, demokratikus Magyarországon a felszabadulás után azt azonnal megszüntették.

A bíróság nem fogadta el a negyedrendű vádlott Gaál Lajos azon védekezését sem, hogy a Novi Sad-i razzia idején semmiképpen sem ösztönözhetette őt gaztetek elkövetésére az a körülmény, hogy az ötödrendű vádlott Zöldy Márton többször az alárendelt tisztjei szemére vetette, hogy Novi Sadon nem az előírt razziát végzik. Azon kívül Gaál Lajos vádlott maga is elismerte, hogy a harmadrendű vádlottól, Grassy Józseftől az első vagy a második napon azt az utasítást kapta, hogy keressen a Dunán valahol megfelelő helyet, ahol a hullákat be lehet dobni a vízbe, mivel hogy ő felügyeli az összes csendőrtisztet, akik az őrzőparancsoknak parancsolnak, és amikor jelentést kapott fegyverhasználatról, azt vizsgálat nélkül tudomásul vette. Tehát megállapíthatjuk, hogy a negyedrendű vádlott Gaál Lajos már előre tudta, hogy lesznek halottak, és amikor

azokról tudomást szerzett, nem vizsgálta ki, hogy milyen módon ölték meg őket, ami azt jelenti, hogy részt vett a lakosság indokolatlan pusztításában, amint azt még a razzia megkezdése előtt a harmadrendű vádlott Grassy József megmondta.

Az ötödrendű vádlott Zöldy Márton elismeri a rendelkező rész állításait és Feketehalmy-Czeydner Ferenc, Grassy József és Gaál Lajos vádlottak is megerősítették ezt. Zöldy Márton vádlott nyíltan elismerte, hogy a saját járőreinek parancsot adott, hogy öljenek, mivel látta, hogy erről van szó, főleg amikor csendőmyomozók jöttek hozzá kész jegyzőkönyvekkel és elmondták, hogy a jegyzőkönyvekben megnevezett személyeket meg kell ölni. Ami a razzia folyamán elkövetett gyilkosságokat és fosztogatást illeti, arról ennek a bíróságnak az a véleménye, hogy egyetlen alacsonyabb rendű szerv sem ítélkezett volna így a felsőbb vezetés beleegyezése nélkül, vagyis ebben az esetben sem az I–V. vádlottak beleegyezése nélkül. Erre utal az a tény is, hogy a gyilkosságokat egyidejűleg hajtották végre nagyon különböző helyeken, amit nem lehet elképzelni központi utasítás nélkül.

A hatodrendű vádlott Bajsay Ernő vallomásában a rendelkező rész 1. pontjával kapcsolatban arra hivatkozik, hogy mint Bács-Bodrog megye alispánja az akkori törvények és rendelkezések alapján végezte feladatát, de semmit sem tett a nép ellen és nem folytatott sovíniszta politikát. A rendelkező rész második pontjára vonatkozóan elismeri azt a tényt, hogy jelen volt az úgynevezett „gyanús személyek” összeírásánál, de azzal védekezik, hogy csupán véletlenül volt ott és abban nem döntő, hanem csupán mellékes szerepe volt. A rendelkező rész harmadik pontja tekintetében tagadja, hogy bármikor bárkinek is küldött volna jelentést a bácskai helyzetről. Azt állítja, hogy a bizalmas és szigorúan bizalmas posta egyáltalán nem az ő illetékességébe, hanem a főispán illetékességébe tartozott. Elismeri, hogy Dr. Deák Leó főispán és Lili Pál társaságában meglátogatta a körzeti előljárót, Vukováry Györgyöt és Deák László ezredest, de tagadja, hogy részt

vett volna azon terv kidolgozásában, hogy a civil közigazgatás is részt vegyen a razzia végrehajtásában. Tagadja azt is, hogy Žabaljon meglátogatta volna azt a helyiséget, amelyben az összevert polgárok voltak. Tagadja, hogy köze lett volna az úgynevezett „gyanús elemek” internálásához, amint azt a rendelkező rész harmadik pontja írja. A rendelkező rész 5. pontjával kapcsolatban csupán annyit ismer el, hogy Bácsalmáson kijelölte a gettó helyét, de tagadja, hogy valami mást is tett volna a zsidók deportálásával összefüggésben. A rendelkező rész 6. pontjával kapcsolatban azt állítja, hogy a gazdasági ügyek közül csak a fával való ellátás tartozott az ő hatáskörébe. Igaz – mondja Bajsay Ernő vádlott –, hogy csak véletlenül kapta azt a parancsot, hogy szedjen össze 10 000 szarvasmarhát a német katonaság szükségletei számára, de ő azzal védekezik, hogy annak csak egy része lett összeszedve, éspedig egyrészt a helyi lakosság szükségletére, másrészt feldolgozásra a budapesti gyárakban a magyar katonaság számára, és ahogy ő tudja, a német katonaság abból semmit sem kapott. A vádlott tagadja azon állításokat, hogy búzát, kukoricát, lisztet, stb. gyűjtött be a német katonaság számára, és hogy Novi Sadon a Novi Sad-i razzia idején helyeselte a katonaság munkáját és eljárását.

Ennél a vádlottnál már előre kiemeli a bíróság azt, hogy mind a vizsgálati eljárás során, mind a nyilvános tárgyalás során mindent tagadott. Eleinte még a saját eredeti aláírásait sem volt hajlandó felismerni és amikor azokat mégis elismerte, akkor megpróbálta a bíróságot meggyőzni, hogy fogalma sem volt, hogy mi azon akták tartalma, amelyeket elolvasás nélkül írt alá.

A bíróság a védekezését nem fogadta el, ugyanis az első pont szerint az mellékes, hogy a vádlott a magyar törvények és rendeletek szerint dolgozott, mert ezek a megszálók törvényei és előírásai, azok érvényét Jugoszlávia semmiképpen nem ismeri el. Hogy így erőszakos módszerekkel tette lehetővé az irányítást jobboldali elemek számára és sovíniszta politikát folytatott, azt számtalan

akta bizonyítja, amelyeket eredetiben olvastak fel nyilvánosan a tárgyaláson, és amelynek legnagyobb részét a főügyészség is bemutatta. Mégis meg kell említeni a turjaki körjegyző, Izoradić Dusan esetét, akiről Stari Bečej körzeti elöljárója 1942. március 19-én 43/42 hivatkozási szám alatt értesítette Bajsay Ernő vádlottat, hogy széles körű nyomozás és kutatás ellenére sem talált semmiféle bizonyítékot semmilyen ügyre vonatkozóan és hogy nem áll fenn semmiféle gyanú arra vonatkozóan, hogy megbízhatatlan lenne a magyar nemzeti érdekek szempontjából. Erre az értesítésre Bajsay vádlott fenyegetőleg válaszolt az 1942. március 26-i 363/42 hivatkozási számú aktával, éspedig, hogy a körjegyző újra vizsgálja meg megbízható módon, a csendőrség segítségével ezt az ügyet és így fejezte be ez az ügyiratot: „...különösen felhívom a figyelmét arra, hogy a jövőben fordítson nagyobb figyelmet az ilyen természetű dolgok részletes és lelkiismeretes kivizsgálására, mert ha ilyesmi megismétlődik, nem fogok visszariadni az ön fegyelmivel való elbocsátásától.” Ez azt jelenti, hogy Bajsay Ernő vádlott nem hitt a magyar körjegyzőknek sem, főleg mikor azoknak kedvező véleményük volt valamely szerb emberről, mivel hogy az alárendelt körzeti elöljárónak is büntetést helyezett kilátásba ilyen eljárás esetén. Bajsay Ernő vádlott ilyen eljárásával mindenesetre azt akarta elérni, hogy az alárendeltjei hasonló esetekben ne habozzanak kedvezőtlen megítélést adni a szerbekről.

A rendelkező rész 2. pontjával kapcsolatos védekezése ugyanúgy megalapozatlan. Lehetetlen, hogy nem volt döntő szerepe az ún. „gyanús elemek” összeírásában, amikor azt a munkát a neki alárendelt körzeti elöljárók végezték és amikor az ellenőrzésre összeállított jegyzékeket az ügynevezett vegyesbizottság – amelynek ő, a vádlott Bajsay Ernő volt az elnöke – ellenőrizte. Ezt ő maga is elismerte és a Magyar Királyság belügyminisztere 13.400/42 számú szigorúan bizalmas aktájában az is le van írva, hogy az összeírt gyanús személyeket munkaszolgálatos egységekben a frontra fogják küldeni, és hogy azt

az álláspontot kell végső javaslatnak tekinteni, amit az elnök elfogad. Tehát a vádlott jól tudta, hogy az ún. „gyanus személyek” fizikai bántalmazásnak lesznek kitéve és ebben éppen az ő véleménye volt a döntő.

A rendelkező rész 3. pontjával kapcsolatban több dokumentummal együtt megtalálható Bács-Bodrog megye alispánjának 901/42 számú, 1942. január 5-én kelt körirata, amely egy naiv mesét terjeszt egy szerb emberről Maradékból, aki a Novi Sad-i piacon beszélt egy fegyveres felkelés előkészületeiről, amely 1942 pravoszláv karácsonya alkalmával törne ki, ha a bíróságon nem lettek volna meg az erre a célra vonatkozó dokumentumok, még akkor is teljesen hihetetlen lenne, hogy a vármegye vezetője nem kezeli a titkos és szigorúan bizalmas iratokat és hogy soha senkinek nem ad jelentést a vármegye állapotáról.

A žabalji razziával kapcsolatos védekezését kommentálta Dr. Deák Leó főispán és Báthory Géza csendőr alezredes háborús bűnösök felolvasott vallomása.

A rendelkezési rész ötödik pontja tekintetében a bíróság a vádlott szerepét az ő részbeni beismerése és az 1944. április 15-én megtartott alispáni értekezlet „jegyzőkönyvének” tartalma alapján határozta meg, amelynek eredetijét a tárgyaláson bemutatták. A hivatalos feljegyzést Stari Becej körzeti előljárója, Dr. Bíró Károly állította össze és saját kezűleg írta alá. Abból látható, hogy a hatodrendű vádlott Bajsay Ernő kiadta a rendelkezést a zsidók elhurcolására az egész Bács-Bodrog vármegyéből, hogy a zsidókat a haláltáborokba irányították, hogy azok nehéz és nyomorúságos körülmények között éltek és hogy a végén tömegesen megsemmisítették őket, az általánosan ismert tény.

A rendelkező rész 6. pontja bizonyított részben a vádlott Bajsay Ernő saját beismerésével, valamint Dr. Turmezei István felolvasott vallomásával.

Mivel az ügyész nem adott semmilyen bizonyítékot Bajsay Ernő vádlott bűnössége tekintetében az újvidéki razziával kapcsolatban, a bíróság ezen vád alól felmentette.

Az ötödrendű vádlott dr. Nagy Miklós elismeri a rendelkező rész 1-5. pontjának valamennyi tényét, kivéve azt, hogy ő és Milán L. Popović a szerbek között propagandát fejtettek ki a MÉP profasiszta párt mellett, de minden tényt másképpen akar magyarázni és az alábbi módon védekezik.

A megszálló igazgatást a szabályosan megszavazott törvény és az előírt módon kiadott rendeletek és utasítások alapján szervezte meg. Az ő véleménye szerint a törvényért a parlament a felelős, a rendeletekért és egyéb előírásokért az illetékes miniszter vagy az a szerv, amely azokat kiadta, de őt, mint végrehajtó szervet e tekintetben nem terheli semmiféle felelősség. Az ő e vonatkozású védekezése teljesen helytelen. A normális békeidőben helyes lenne és csupán a vádlott hazájában, de nem háború idején egy megszállt országban, amelyet a megszálló erőszakkal tart birtokában békeszerződés rendelkezései hiányában. Egyetlen megszállt állam sem ismeri el a megszálló törvényeit.

Az ő jelenlétét a háborús bűnös Fembach Péter 1941. október 7-i értekezletén – amikor többek között azt határozták el, hogy a felettes tényezőktől egy nagy razzia megtartását kérik katonák részvételével – a vádlott azzal kívánja igazolni, hogy az csupán azért volt szükséges, hogy Novi Sad városa biztosítani tudja a csendőriskola számára a lakó- és iskolaépületeket. Azonban a vagyonelkobzásra vonatkozó jegyzőkönyv tartalmából ez egyáltalán nem tűnik ki. Ellenkezőleg, csupán az tűnik ki belőle, hogy megállapították, hogy az ún. „kétes elemek” – akik befészkeltek magukat Novi Sadra – tevékenysége miatt szükséges Novi Sadon számbelileg és minőségileg megerősíteni a rendőrséget és a csendőrséget, és amint fentebb már mondták, szükség van egy nagy razzia tartására a katonaság együttműködésével. A vádlott Nagy Miklós vallomásaiban beismeri, hogy sem az ő, sem a mások tisztviselőit nem támadta meg senki és Novi Sadon nem voltak a néptömeg háborgására utaló jelek. 1941. október 7-én a fenti értekezleten való részvétele alkalmá-

val teljesen ellentétes állításokat hall, de nem lép fel férfiasan, hogy az nem úgy van, hanem csak, hogy minden békés és nincs szükség a razzia megtartására. Ellenkezőleg, amikor a razzia már folyamatban volt, a saját költségvetéséből adott bort és rumot a katonáknak és csendőröknek, annak ellenére, hogy – mint első világháborús katona – jól tudta, hogy az alkohol feltűzeli a katonák alantas ösztöneit. Ez azt jelenti, hogy egyetértett az újvidéki razziával, mind az előkészítéssel, mind annak következményével. Rum és bor adását Feketehalmy-Czeydner Ferenc és Grassy József vádlottak is megerősítették.

A vádlott Nagy Miklós elismeri, hogy aláírta a hirdetést a zsidók szabad mozgásának korlátozásáról, azok deportálásának előkészítése céljából, és hogy az ő szervei részt vettek a deportálás végrehajtásában, de azzal védekezik, az neki magának és szerveinek a részéről abból a célból történt, hogy megvédjék a zsidókat vagyonuk széthurcolásától. Ez a védekezés nagyon erőltetett. Már csak azért is, mert tulajdonaikat a zsidóktól elvették és utána azok legtöbbször széthurcolták, a pénzt és az ékszereket pedig mind elvették.

Dr. Nagy Miklós vádlott a rendelkező rész 5. pontját teljes mértékben elfogadta, Geges Árpád vallomását pedig megerősítette. A vádlott azzal védekezik, hogy az evakuáció alkalmával csak a legszükségesebb dolgokat vitte el Novi Sadról és azokat Magyarországon átadta az illetékes szerveknek, így őt e vonatkozásban sem terheli semmi felelősség. Ezen bíróság véleménye szerint az közömbös, hogy dr. Nagy Miklós mit csinált az elrabolt javakkal és pénzzel, és azokat kinek a parancsára vitte magával. Csupán az a fontos, hogy azokat a Szálasi-féle bitorlók megbízása alapján elrabolta.

A nyolcadrendű vádlott Bajor Ferenc elismeri a rendelkező rész 1., 2., 3. és 4. pontjaira vonatkozó tényeket. Azt állítja viszont, hogy azokkal nem vétett a nemzeti érdekek ellen, és hogy a tízek bizottságának segítése mellett nem rendelte el terrorista módszerek alkalmazását a helyi lakosság ellen. Míg a zsidók 5 000 000 pengőt aján-

lottak fel önként, de mivel nem volt annyi készpénzük, azt kérték, hogy ékszereket, különféle árukat és ingatlanokat adhassanak, csupán körülbelül 2 500 000 pengő lett befizetve, de azt az összeget is elköltötték szociális célokra.

Bajor Ferenc vádlott visszautasítja a rendelkező rész 3. pontjának vádját. Azt állítja, hogy a rendeletet a szerb dobrovoljácok, bosnyákok és crnagoraiak stb. és azon cigányok, továbbá zsidók kitelepítésére, akik 1918. október 31-e előtt e területen nem rendelkeztek honossággal, nem ő adta ki, hanem a kormány; a végrehajtását azon a területen tisztán katonaságra és nem katonai közigazgatási szervekre bízták és végül azzal védekezik, hogy Novi Sadon nem is voltak dobrovoljácok, így ő nem is lehetett illetékes azok kitelepítésében.

Védekezése nem megalapozott. Tény, hogy 1941. április 17-től augusztus 30-ig Bajor Ferenc vádlott volt Novi Sad parancsnoka, és hogy abban az időben tömegesen tartóztatták le lakóit, sokukat megkínózták és megölték, a műhelyek és üzletek vezetéséhez az ott lévő szerbek és zsidók mellé komisszárokat rendeltek ki, akik nyíltan fosztogattak. Ezek népellenes és terrorista módszerek, amelyért a város parancsnoka felelős még abban az esetben is, ha azokat nem ő maga rendelte el. És hogy ő maga rendelt el ilyen módszereket, azt bizonyítja a Novi Sadra kihelyezett Magyar Királyi Rendőrség 1941. július 25-i, 59/1941. számú eredeti javaslata, amely hivatkozik Bajor Ferenc vádlott 1678/41. számú rendeletére és amely Rolacsi János letartóztatására és internálására vonatkozik. A rendőrség javaslata Bajor Ferenc vádlottnak szól. A javaslati lapot gépi eljárással sokszorosították, a nyomtatványon egyetlen hely maradt üresen a letartóztatottak neve számára. Csupán néhány esetre vonatkozóan nem sokszorosították volna a nyomtatványt sokszorosító géppel. Ez a dokumentum tehát két dolgot bizonyít: 1) hogy sok ilyen eset volt, éspedig százával, 2) hogy a letartóztatásra, internálásra és hasonlókra vonatkozó javaslatokról éppen Bajor Ferenc vádlott döntött.

Ami a vád rendelkező részének 3. pontját illeti, a vádlott Bajor Ferenc védekezése ugyancsak nem megalapozott. A vádlott felelős a szerb és más nemzetiségű személyekkel szemben ott elkövetett erőszakosságokért és ezt a bíróság is így tekintette, mert az ügyész nem nyújtott bizonyítékot, csupán *[Itt az eredetiben 11 olvashatatlan sor következik – A ford.]* Van még Vékes Dezsőtől és a 9. rendű vádlottól, Perepatić Páltól egy bizonyos vallomás a befizetett összeg nagysága tekintetében, amit magától Bajor Ferencről tudott meg, hogy a zsidók 2 400 000 pengőt fizettek be. Perepatić Pál vallomása szerint a városban azt mesélik, hogy a zsidók 3 500 000 pengőt fizettek, amit a hetedrendű vádlott dr. Nagy Miklós vallomása megerősített: A 9. rendű vádlott Perepatić Pál egész határozottan állítja, hogy a kémelhárítás nyomást gyakorolt Novi Sadon a zsidó egyházi vezetőségre és így érte el az említett összeg kifizetését.

Végül ügyetlen az a védekezés is Bajor Ferenc vádlott részéről, hogy a zsidóktól begyűjtött pénzt szociális célokra költötte el. Egyrészt közömbös, hogy milyen célra költötte el az elrabolt pénzt, másrészt nem felel meg a valóságnak, hogy azt szociális célokra költötték el. Elajándékozta a DMKS-nek, a szövetséges ötödik hadoszlopnak, szövetségnek, Novákovits tábornoknak, Bonczos Miklós államtitkárnak, az pedig semmiképpen nem szociális tevékenység és még kevésbé lehet ezt állítani ezzel az összeggel kapcsolatban, hiszen a vádlott Bajor Ferenc, mint a saját betétjét befektette egy gazdasági társaságba, amely miatt a megszállók bírósága őt már egyszer elítélte.

A 9. rendű vádlott Perepatić Pál a vallomásában csak annyit ismert be, hogy csupán véletlenül került kapcsolatba a kémelhárítás főnökével, Kun Bertalannal mindjárt a megszállók bevonulásának másnapján, de azt állítja, hogy a kémelhárításnál csupán tolmács volt és csupán egy alkalommal adott egy személyes ellenségének néhány pofont és vert a tenyerére gumibottal néhányat. Tagadja, hogy bármi más funkciója is lett volna és hogy tagja lett volna a Novi Sad-i razzia igazoló bizottságának, vagy hogy

bárkit is kifosztott volna. Azzal védekeznek, hogy sokaknak segített, akik kellemetlen helyzetben vagy szükségben voltak, és hogy három személyt a saját felelősségére engedett ki a kémelhárítás börtönéből. Bizonyítéka nem elfogadható és a védekezése ügyefogyott.

Nem hihető, hogy a kémelhárítás vezetője alkalmazna bárkit, akár csak tolmácsként is, ha előzetesen semmit sem tud arról a személyről. Ugyanakkor a tanúk, Jovanović Vojin, Čamprag Dušan, Vlahović Marko, Novaković Slavko, özvegy Katica Putnik, Holender Gizella, Breder Mária és mások, megerősítik a vádlott által felhozottakat, kivéve, hogy Perepatić Pál az újvidéki lakáshivatal felügyelői megbízását megkapta.

Az a körülmény, hogy sokaknak segített, nincsen hatással a vádlott bűnössége miatti felelősségére, mivelhogy másrészt sokaknak ártott, azok letartóztatását, kínzását és halálát okozta. A körülmény, hogy egyeseket ki tudott juttatni a kémelhárítás börtönéből, csak igazolja azt, hogy arra is joga volt.

Indoklás: A volt Osztrák-Magyar Monarchia szétesése után, az eddigi vezető körök, a feudális urak, a főpapság, a nagy bankárok és gyárosok nem akartak Magyarországon belenyugodni abba, hogy kizsákmányolásukat szűk határokkal megkisebbitett területén végezzék, ezért a széles tömegekben – akiket elkésérett a fehérterror és az elvesztett háború – Magyarország helyzetét úgy állították be, hogy mindennek okozója az igazságtalan versailles-i béke és hogy a Szent István-i Nagy-Magyarország visszacszerzése véget fog vetni mindezen igazságtalanságoknak. Az iskolák, a sajtó, a klérus és az újra létrehozott társadalmi szervezetek megmételtyezték a magyar népet. Propagandájukkal bevonták körükbe a magyarok egy részét a szomszédos országokban, Csehszlovákiában, Romániában, Jugoszláviában. Ezekben az országokban létrehozták ötödik hadoszlopaikat.

A fasizmus, a nácizmus erősödésével Olaszországban és Németországban Magyarország kormányai egyre erősebb-

ben és erősebben kötődtek a fasizmushoz, mert tőlük várták a közvetlen segítséget terveik megvalósításához. A profasiszta elemek kormányra jutásával Jugoszláviában az összefonódás a vajdasági ötödik hadoszlopos magyarokkal egyre erősebb és nyíltabb.

A régi Jugoszlávia népellenes politikája azt még csak erősítette, és amikor Jugoszlávia ellen háborúra került sor, a Horthy-féle klikk kéznél volt az európai agresszorok számára. A szétdarabolt Jugoszláviában a honvédség csizmája [sic!] belépett Bácska, Baranya területére. A magyar fasiszta katonaság ugyanis meg akarta mutatni a magyar népnek és az egész világnak, hogy háborúval új területet szerzett vissza. Ezért a Bácskába történt bevonuláskor sok helyen harcokat rendezett meg az úgynevezett csetnikekkel. Ezen úgynevezett csetnikek felkutatásában a Vajdaság ötödik hadoszlopos fasiszta irányultságú elemei felajánlották szolgálataikat és készséges segítségüket.

A fasiszta megszálló magyar körök ilyen módon kezdték el Bácska népének kiirtását. Ebből a célból Bácskába hozták terrorista szervezeteik egész sorát: a rendőrséget, a csendőrséget, a kémelhárítást, csendőrségi nyomozókat, az államvédelem központi szerveit, főispánokat, alispánokat, körzeti elöljárókat, községi jegyzőket stb.

Alig enyhültek a megszállók bejövetele nyomán felkorbácsolt első hullámok, máris jött a még nagyobb hullám. Indíték volt erre a hitlerista Németország hitszegő támadása a Szovjetunió ellen. A magyar megszállók ezt az alkalmat újabb népirtás végrehajtására használták fel. Most már a szlávok és a zsidók mellett az összes szabadságszerető elemet akarták megsemmisíteni azzal a jelszóval, hogy harcot hirdettek a plutokrata zsidó kommunizmus és bolsevizmus ellen, ahogy azt szívesen hangoztatták. A megsemmisítés új eszközeként megjelenik a vezérkar főnökének különbírósága, amely városról városra, faluról falura utazik, és halálra ítéli Bácska legjobb fiait.

Majd azután a csendőrségi nyomozás és bíróság nyomozó szervei munkájának eredményeként, valamint Bácska politikai, terrorista és közigazgatási vezetői fel-

nagyított, hazug jelentései alapján jön a legborzalmasabb hullám, az úgynevezett tisztogatás Bácskában.

Ezt a véres megsemmisítést fokozatosan és szisztematikusan készítették elő. Novi Sadon már 1941. október 7-én összejönnek Fernbach főispánnál Dél-Bácska csendőrségi, katonai és közigazgatási vezetői. Megtárgyalják a biztonság helyzetét és annak ellenére, hogy Novi Sadon nem történtek ilyen támadások a megszálló szervek vagy mások ellen, megállapítják, hogy az úgynevezett gyanús elemek ellen nem elégségesek az addig végrehajtott razziák, meg kell erősíteni a rendőrségi és csendőrségi apparátust, a csendőrségi iskolát és nagy razziát kell tartani a katonaság részvételével. Fokozatosan hozzálátnak ezen terv megvalósításához. Hogy Bácskában zavart keltessenek, megérkezik Fóthy Ferenc csendőr őrnagy a fővezérkarból, mindenféle jelentéseket küldenek, valamint kitalált meséket a Maradékból való emberről, aki a Novi Sad-i piacon fenyegeti a magyarokat és németeket, hogy 1942-ben a pravoszláv karácsonykor a vérük fog folyni. 1942. január 1-jére elrendelik a csendőriskola megnyitását Novi Sadon, ugyanazon hónap első napjaiban elrendelik „sombori” dandárok áthelyezését Novi Sadra. Fernbach főispán beadványban kéri a katonai tisztogatást Novi Sadon. Az ily módon mesterségesen előidézett helyzetben a megszálló indokot keres terve megvalósításának megkezdésére a további megsemmisítések céljából.

Ürügy gyanánt jó szolgálatot tett neki a Žabalj környéki kis partizán csoport, és kihasználva ezt az alkalmat is, a felbőszült csendőrök és katonák még fokozottabban gyilkolták a szerbeket és zsidókat, mintha örökre uralkodni akarnának és ritkítani Bácska dolgozó tömegeit.

Ezen történelmi keretben látjuk Szombathelyi Ferenc, Feketehalmy-Czeydner Ferenc, Grassy József, Gaál Lajos, Zöldy Márton, Bajsay Ernő, Nagy Miklós, Bajor Ferenc és Perepatić Pál vádlottak tevékenységét.

A bíróság megállapítja maguknak a vádlottaknak a vallomása, a meghallgatott tanúk vallomása a tárgyalás

folyamán bemutatott és felolvasott dokumentumok alapján, hogy bizonyítást nyertek az alábbi bűncselekmények, éspedig:

Az I. rendű vádlott Szombathelyi Ferenc

A rendelkező rész első pontja tekintetében nyilvánvaló az a tény, hogy a fasiszta csapatok a keleti fronton mindenféle büntettet követtek el a Szovjetunió lakossága és a hadifoglyok ellen. Szombathelyi vádlott elismeri, hogy a keleti fronton a magyar fasiszta hadsereg egy csoportjának parancsnoka volt. Azonban azzal védekezik, hogy azt a csoportot csupán a Dnyeszterig vitte, ahol megállt és Dálnoki Miklós [Béla] tábornok ment tovább, ennek megfelelően az ő csapatainak a hátországbán nem voltak hadifoglyai és a Szovjetunió lakosságával nem bántak embertelenül.

Ezt a védekezést a bíróság nem méltányolta a nyilvánvaló tények miatt, figyelemmel arra, hogy a főparancsnok felelős a csapatainak minden gonosztettéért, főleg, ha azok megakadályozása céljából nem tett semmit.

Ugyanez vonatkozik a rendelkező rész második és hatodik pontjára is, tehát az embertelenségre, gyilkosságra, szisztematikus fosztogatásra a megszállt területen a védtelen lakossággal és a munkaszolgálatos egységekkel szemben.

A vezérkar főnöke bíróságával kapcsolatban a vádlott beismerte, hogy az az ő javaslatának megfelelően alakult, de azzal védekezik, hogy az a törvényen alapult és hogy az kíméletesebb volt, mint a rögtönítélő bíróság.

Védekezése nem megalapozott. Az a bíróság Bácskában tömegével ítelt halálra hazafiakat és haladó elemeket, az ilyen ítéletek ellen nem volt jogorvoslat és ily módon az a szabadságmozgalmak megfojtására és megsemmisítésére szolgáló eszköz volt.

A rendelkező rész negyedik és ötödik pontját, azaz a šajkáši és a Novi Sad-i razzját, a vádlott részben beismeri, és azzal védekezik, hogy Šajkášon nem rendelt el megtorlást. Ezzel szemben a razzia kiterjesztésénél Novi Sadra az írásbeli parancsában a „megtorlás” és a „legerélyesebb

tisztogatás” kifejezéseket úgy értelmezte, hogy csak akkor szabad alkalmazni, ha fegyveres támadás vagy szökés fenyeget. Szombathelyi vádlottat azonban a saját írásbeli parancsa és Czeydner vádlott is cáfolja, az utóbbi állítja, a vezérkari főnök operatív osztályától olyan parancsot kapott, hogy Šajkášon is kell megtorlást végezni és azt Szombathelyi vádlott neki Novi Sadon személyesen megismételte azzal, hogy a szerb értelmiséget meg kell kímélni.

Szombathelyi vádlott bűnössége mellett szól az a körülmény is, hogy már 1942. január 10-e körül megtudta, hogy a honvédség kegyetlenségeket követ el Šajkášon, de nem tett semmit annak érdekében, hogy azt megszüntesse. Ellenkezőleg, részt vett döntések hozatalában, hogy a razziát kiterjesszék új területekre, és azok végrehajtásával ugyanazt a Czeydner vádlottat bízta meg, akinek a csapatairól azt hallotta, hogy Šajkášon gonosztetteket hajtanak végre. Bűnössége és előre megfontoltsága e tekintetben abból is látszik, hogy a Novi Sad-i razzia második napján megtudta Czeydner csapatainak újabb gonosztettét, de ahelyett, hogy személyesen elment volna Novi Sadra, vagy hogy azonnal küldött volna valakit a vezérkarból a gáztettek megakadályozására, táviratot küldött és nem ellenőrizte annak végrehajtását. Sőt mi több, amikor már teljesen konkrétan tud a több mint 3000 személy, közöttük kb. 300 öreg és mintegy 150 gyerek megöléséről, ő Horthy kormányzónak az akció felfüggesztését javasolta – és amikor a demokratikus közvélemény hatása alatt arra kényszerül, hogy a bácskai razzia miatt eljárást indítson, szabadlábbon hagyta a legnagyobb bűnösöket, hogy elszökhessenek a hitlerista Németországba. Azzal védekezik, hogy nem gondolta volna, hogy magyar tábornokok megszöknek, és hogy azok szökése után írásban hívta fel Keitel figyelmét arra, hogy Czeydner, Grassy, Deák, Zöldy közönséges gonosztevők és nem politikai bűnösök, ennek ellenére nem kérte kiadatásukat Németországtól.

II. rendű vádlott Feketehalmy-Czeydner Ferenc csupán annyit ismert be, hogy azon csapatok parancsnoka volt, amelyek az úgynevezett fegyveres tisztogatást hajtották végre Šajkášon, és hogy a vezérkar főnökétől írásbeli és szóbeli parancsot kapott, hogy az úgynevezett lázadók ellen megtorlást és a legerélyesebb tisztogatást végezze.

Tagadja, hogy alárendeltjeinek parancsot adott volna a békés lakosság megölésére, utcák géppuskázására és ablakokra történő lövöldözésre.

Védekezését cáfolták saját írásbeli parancsai a megtorlásra és a legerélyesebb tisztogatásra, valamint Grassy, Gaál és Zöldy vádlottak, akik ezen vallomásukkal magukat is vádolták.

Az, hogy a szándéka már előre a fegyvertelen lakosság elrettentésére és megölésére irányult, világosan látható abból, hogy a bácskai razziát hadműveleti harcként akarta feltüntetni még akkor is, amikor már tudtak az embertelenségekről, indokolatlan öldöklésekről és fosztogatásokról. Sőt a razzia után parancsában megdicsérte csapatait, amelyek részt vettek a razziában, azoknak „Délvidéki Emlékérmet” adományozott, a legjobban kitűnt szervezőket és parancsnokokat kitüntetésre terjesztette fel.

Végül Czeydner vádlott a felelősség elől Németországba menekült, ahol az SS-csapatoknál Gruppenführer lesz, és Vaskereszt kitüntetését kap.

A III. rendű vádlott Grassy József a rendelkező rész első pontja vonatkozásában csupán annyit ismer el vallomásában, hogy parancsot kapott Novi Sad „fegyveres megtisztítására”. Tagadja, hogy egyetértett volna Czeydner vádlottal a tekintetben, hogy Novi Sadon Šajkáš-beli módszereket alkalmazott, illetve azt állítja, hogy nem ismerte azokat a módszereket.

Az egész bizonyítási anyagból azonban, de különösen az ő írásbeli parancsaikból és hirdetéseikből és szóbeli kijelentéseikből világosan látható, hogy szándékuk a védtelen lakosság megölése volt.

Ugyanis az írásbeli parancsukban egy helyen álnok módon az áll, hogy az alsóbb parancsnokok figyel-

meztessék a járőröket arra, hogy milyen veszéllyel jár a késedelmes fegyverhasználat. Ezzel figyelmeztette az alá beosztottakat, hogy erre, ami különben egy átlátszó kifogás, szabadon lehet hivatkozni

Írásbeli parancsának második részében őrszem állítását rendeli el a püspöki udvar elé, a püspök testi épségének őrzése céljából – vagyis előre tudta, hogy a lakosság testi épsége veszélyben lesz.

A bíróság figyelembe vette, mérlegelte Czeydner vádlott lakossági hirdetésének azon részét is, ahol azzal fenyeget, hogy könyörtelenül eljár mindenkivel, aki fegyvert, lőszert vagy idegen személyt stb. rejteget – és arra az eredményre jutott, hogy a könyörtelen eljárás csakis kivégzést jelent. Ugyanazt a célt szolgálta Zöldynek, Szentpáli-Gavalémak és másoknak tett kijelentése, hogy nem megfigyelésről és igazoltatásról, hanem likvidálásról van szó.

Zöldy vádlotton kívül Grassy vádlottat Gaál vádlott is vádolja.

A vádirat 2. pontjának cseréjével kapcsolatban a bíróság figyelembe vette Sefer József tanú vallomását, valamint azt, hogy az e pontbeli események általánosan ismertek.

Grassy vádlott elismeri a vád 3. pontjában sorolt eseményeket, de azzal védekezik, hogy a 14. Hunyadi-hadosztály nem volt SS-alakulat, és hogy ezen egységnek csak egy részét vetették harcba. Zöldy vádlott azonban állítja, hogy Grassy vádlott SS-egyenruhát viselt, azt a bíróság úgy tekinti, hogy a vádlott bűnéhez az is elegendő, hogy a nyilas-fasiszta alakulatokban kiemelkedően magas parancsnoki beosztást fogadott el.

A 5. rendű vádlott Gaál Lajos vonatkozásában a bíróság a saját vallomása, valamint a többi vádlott vallomása alapján megállapította azt a tényt, hogy terrorista csendőrparancsnok volt Novi Sadon, és hogy Grassy vádlott megbízása alapján kidolgozta a Novi Sad-i razzia részletes tervét, a razzia idején az összes csendőrségi járőrök parancsnoka volt és az ügyész állítása szerint e minőségben alárendeltjeit büntettek elkövetésére ösztönözte.

Zöldy Márton beismeri az ügyész állításait, de Czeydner, Grassy és Gaál vádlottak is megerősítik ezt az állítást.

A vádlott Bajsay Ernő tekintetében a bíróság a felolvasott dokumentumok, Czeydner vádlott állítása és magának a vádlottnak a részbeni beismerése alapján a rendelkezési részben ismertettek fennállását állapította meg.

A vádirat 4. pontja tekintetében az ügyészségnek nem sikerült bizonyítékokat felhoznia, így a bíróság ezen pont vonatkozásában a vádlottat felmentette.

A vádlott Nagy Miklós bűnösségét megállapította a saját részbeni beismerése, az 1941. október 7-i értekezlet jegyzőkönyve, Czeydner és Grassy vádlottak állítása és más dokumentumok tanúsága alapján, amelyeket a tárgyaláson felolvastak.

Bajor Ferenc vádlott vonatkozásában a bíróság igazoltnak találta az ítélet rendelkező részében említett dolgok valódiságát az ő részbeni beismerése, Nagy Miklós vádlott, Perepatić Pál, Čamprag Dušan, Vékes Dezső és mások vallomása, valamint a tárgyaláson felolvasott dokumentumok alapján.

Védekezését, hogy nem vétett a nép érdekei ellen, és hogy nem rendelt el terrorista módszereket a helyi lakosság ellen, a bíróság nem vette figyelembe, mivel hitelt érdemlő bizonyítékok állnak rendelkezésre.

Perepatić Pál vádlott vonatkozásában a bíróság megállapította, hogy igazoltnak látja a vádirat minden pontját, kivéve azt, hogy a lakóházak felügyelője volt, mindezt a saját részleges beismerése, a tanúk vallomása és a dokumentumok alapján. A védekezése nem helytálló, mert a fenti bizonyítékok annak ellenkezőjét igazolják.

A bíróság halálbüntetést szabott ki az összes vádlottra, mert bűneik súlyosak.

A legsúlyosabb, kötél általi halálbüntetésre ítélte Feketehalmy-Czeydner Ferenc, Grassy József és Zöldy Márton vádlottakat, mert bűncselekményeik különösen kegyetlenek és véresek voltak.

Halál a fasizmusra – szabadság a népnek!